

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ КОНТРАКТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0352-а/п
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Кардашова Вікторія Валеріївна

Керівник д.ф.н., проф. Зацний Ю. А
Рецензент к.ф.н., доц., Запольських С. П.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно) – перша англійська

Освітньо–професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри теорії та
практики перекладу з англійської
мови**

Запольських С. П. _____

«___» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

КАРДАШОВІЙ ВІКТОРІЇ ВАЛЕРІЇВНІ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Специфіка перекладу контрактів з англійської мови на українську»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Зацний Юрій Антонович, д.ф.н., професор

затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 521-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи 30.11.2023 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту):

Наукові джерела з питань дослідження лінгвальних особливостей, контракти та переклади

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) Контракт як піджанр офіційно-ділового стилю; 2) Класифікація контрактів; 3) Особливості перекладу контрактів з англійської на українську мову; 4) Структурні аспекти, лексичні аспекти та граматичні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Зацний Ю. А., д.ф.н., проф.	09.06.2023	09.06.2023
Розділ 1	Зацний Ю. А., д.ф.н., проф.	02.09.2023	02.09.2023
Розділ 2	Зацний Ю. А., д.ф.н., проф.	01.10.2023	01.10.2023
Висновки	Зацний Ю. А., д.ф.н., проф.	20.10.2023	20.10.2023

6. Дата видачі завдання 09.06.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	лютий – квітень 2023	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2023	виконано
3.	Написання вступу	червень 2023	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2023	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2023	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад–грудень 2023	виконано
9.	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

В. В. Кардашова

Керівник роботи

Ю. А. Зацний

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

В. В. Погонець

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 72 стор., 69 джерела, 2 додатки

Об'єкт дослідження: специфіка перекладу типових контрактів з англійської на українську мову Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) та Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).

Мета роботи: аналіз перекладацьких особливостей перекладу контрактів з англійської мови на українську мову.

Теоретико-методологічні засади складають наукові дослідження таких мовознавців як Л. П. Білозерська, М. В. Ванслав, В. Г. Згурська, В. В. Калюжна, А. В. Ключник, І. В. Корунець, Г. О. Хацер, І. А. Сидоренко, Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, Л. О. Ярова.

Отримані результати: Переклад контрактів як текстів юридичного дискурсу ускладнюється багатозначністю та омонімією слів, специфічністю юридичної мови, особливостями трактування іноземних реалій тощо. В цілому, специфіку перекладу контрактів можна розглядати у трьох аспектах: структурному, лексичному та граматичному. Структурними особливостями контрактів є чіткий поділ тексту контракту на розділи, підрозділи, параграфи, існує тенденція до відображення значущої інформації у межах одного речення. Лексичною базою контрактів є загальноживана нейтральна лексика пласта, яка поєднується зі спеціальною та термінологічною лексикою, а також скороченнями, аббревіатурами, неасимільованими латинськими та французькими запозиченнями, клішованими виразами. Граматика контрактів відрізняється формальністю. Використання граматичних форм та часових форм є обмеженим, провідна роль належить модальним дієсловом та неособовим формам. Загальноживана лексика перекладається шляхом генералізації, конкретизації, перестановки, заміни, додавання, опущення, синтаксичного уподібнення; основними трансформаціями, що застосовуються при роботі з термінологічною лексикою, є генералізація, калькування, транскодування, заміна та описовий переклад. Найбільш поширені прийоми та трансформації при перекладі контрактів з англійської мови на українську в граматичному аспекті є перестановка, заміна, додавання, опущення, синтаксичне уподібнення.

Ключові слова: *аспекти, переклад, контракт, структурні, лексичні, граматичні, трансформації.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПІДЖАНРУ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ «КОНТРАКТ»	7
1.1 Контракт як піджанр офіційно-ділового стилю	7
1.2 Огляд класифікацій контрактів.....	16
1.3 Особливості перекладу контрактів з англійської на українську мову	23
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ КОНТРАКТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	35
2.1 Структурні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову	35
2.2 Лексичні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову	42
2.3 Граматичні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову	60
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТОК А	80
ДОДАТОК Б	82

ВСТУП

В умовах російсько-української війни гостро постало питання надавання гуманітарної допомоги громадянам України. Як повідомляє прес-служба Міністерства інтеграції, станом на жовтень 2023 року в Україні працюють 700 гуманітарних організацій, міжнародних агентств, місцевих неурядових організацій та благодійних фондів. Представник міністерства повідомив, що «Для понад половини гуманітарних операторів основним напрямом діяльності залишається допомога харчовими продуктами та забезпечення предметами першої потреби й засобами до існування.» Зазначається, що з 24 лютого агентства ООН та їхні партнери надали гуманітарну допомогу на суму більше 3 млрд доларів.

Найбільш активними гуманітарними організаціями в Україні є ПРООН (Програма розвитку ООН) та УВКБ ООН (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців). Саме тому, підрозділ ООН є найбільшим закупівельником серед міжнародних організацій в Україні, таким чином загальна кількість постачальників з нашої країни збільшилася вп'ятеро – з 528 до 1 698. В інструкції для закупівель Procurement Manual викладено процедури та процеси закупівельної діяльності, зокрема описано процес закупівлі, види і порядок реєстрації учасників, умови проведення у разі необхідності попередньої кваліфікації для допуску [Procurement Manual, 2020].

Контракти оформлюють та закріплюють економічні зобов'язання, як наприклад закупівля товарів та послуг. Також відповідно до законодавства України, ці контракти повинні укладатися двома мовами: державною мовою України і мовою другої сторони контракту. Англійська мова традиційно використовується як офіційна мова міжнародними гуманітарними організаціями для економічних угод і контрактів з постачальниками та партнерами.

Контракт – це піджанр офіційно-ділового стилю, який документально оформлює предмет та обов’язки сторін і має певні правила і норми в українській мові, які не завжди збігаються з правилами і нормами в англійській мові.

Актуальність теми дослідження зумовлена високим попитом перекладу офіційно-ділових документів, зокрема, контрактів в Україні. В умовах сьогодення переклад контрактів є невід’ємною складовою розвитку міжнародного ділового партнерства. Саме тому, розуміння специфіки перекладу контракту є дуже важливим для здійснення адекватного та професійного юридичного. Таким чином інтерес до специфіки перекладу контрактів з англійської на українську мову є актуальною темою. Також тема дослідження є актуальною через недостатню кількість спеціалізованих досліджень саме специфіки перекладу контрактів з англійської на українську мову.

Об’єкт дослідження – специфіка перекладу типових контрактів ПРООН та УВКБ ООН з англійської на українську мову.

Предмет дослідження – структурні, граматичні та лексичні особливості перекладу контрактів з англійської мови на українську мову.

Метою дослідження: аналіз специфіки перекладу контрактів з англійської мови на українську мову.

Завдання дослідження:

- проаналізувати контракт як піджанр офіційно ділового стилю;
- виявити й організувати існуючі класифікації контрактів;
- розкрити й систематизувати особливості перекладу контрактів з англійської на українську мову;
- визначити й описати структурні, аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову;
- дослідити лексичні та граматичні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову;

Методологічну базу дослідження складають теоретичні положення таких дослідників мовознавства як Л. П. Білозерська, М. В. Ванслав, В. Г. Згурська, В. В. Калюжна, А. В. Ключник, І. В. Корунець, Г. О. Хацер, І. А. Сидоренко, Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, Л. О. Ярова. Попри розбіжності у підходах та термінологічному дискурсі, мовознавчі розвідки присвячені перекладу В. Г. Згурської, В. В. Калюжної, Г. О. Хацер допомогли сформуванню теоретичну базу дослідження. Також ми запозичили підходи до аналізу перекладацьких трансформацій в І. В. Корунець, Л. М. Черноватий, В. І. Карабан. Для систематизації та аналізу наявних класифікацій контрактів в нагоді стали роботи Д. І. Бабміндра. Дослідження М. В. Ванслав, І. А. Сидоренко, Л. О. Ярова допомогли уточнити та сформуванню рекомендації перекладачам для розв'язання проблем структурного, лексичного, та граматичного характеру.

Практична цінність результатів дослідження полягає у використанні рекомендацій при перекладі контрактів. Також матеріали можна використати для курсу перекладу з англійської на українську мову. Отож, результати дослідження допоможуть розв'язати практичні проблеми англо-українського перекладу контрактів і будуть сприяти уніфікації та стандартизації офіційно-ділового стилю.

Методи дослідження – системний метод для вивчення специфіки контрактів; метод порівняльного аналізу для дослідження специфіки під час перекладу текстів контрактів з української на англійську мову. Матеріалом дослідження слугували рекомендації та типові контракти ПРООН та УВКБ ООН (договори та контракти) та їх україномовні переклади. Проаналізовано доцільність та коректність застосування перекладацьких трансформацій в структурному, лексичному та граматичному аспектах, а також визначено перспективи подальших досліджень специфіки перекладу контрактів з англійської на українську мову.

Матеріал дослідження – оригінали та переклади рекомендацій з закупівель та типових контрактів на надання товарів і послуг ПРООН та УВКБ ООН, якими користуються представництва цих організацій в Україні.

Наукова новизна цієї наукової розвідки полягає в тому, що в роботі було виділено та систематизовано ключові аспекти перекладу англомовних контрактів засобами української мови. Практична значущість роботи визначається тим, що матеріали роботи можуть використовуватися перекладачами та укладачами документів офіційно-ділового стилю.

Апробація дослідження була здійснена на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку науки, освіти, технологій і суспільства» (18 листопада 2023, Кременчук, Україна) та публікації тез «ГраMATика як ключовий елемент при перекладі контрактів з англійської на українську» в збірнику «Сучасні тенденції та перспективи розвитку науки, освіти, технологій і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції» (Кременчук, 18 листопада 2023 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2023.

Структура роботи дослідження складається зі вступу, двох розділів та загальних висновків, додатків. У вступі обґрунтовано вибір теми, окреслено мета та завдання, актуальність дослідження, визначення об'єкту, предмету роботи, апробація.

У першому розділі надані теоретичні відомості про офіційно-діловий стиль загалом, та контракт зокрема, особлива увага приділяється аналізу наявних класифікацій та розгляду загальних особливостей перекладу контрактів з англійської на українську мову.

Другий розділ містить аналіз структурних, лексичних та граматичних аспектів перекладу контрактів з англійської на українську мову.

У висновках сформовані узагальнені результати виконаної роботи.

У додатках подано структуру типового контракту (Додаток А) та аналіз трансформацій (Додаток Б)

Загальна кількість сторінок 72, кількість використаних джерел 69.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПІДЖАНРУ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ «КОНТРАКТ»

1.1 Контракт як піджанр офіційно-ділового стилю

Офіційно-діловий стиль обслуговує сфери урядової діяльності, міжнародні відносини, юриспруденцію, торгівлю, економіку, військову галузь, сферу реклами, спілкування в офіційних установах, у житті кожної окремої людини. Багато науковців розглядають офіційно-діловий стиль з інших точок зору та дають йому різні назви. Існує певна термінологічна невизначеність, оскільки мовознавці по різному описують цей стиль: «стиль ділового мовлення» (Л. М. Чорноватий), «офіційний стиль» (В. І. Карабан), «діловий стиль» або «стиль ділових документів» (Л. О. Ярова). Також в наукових роботах зустрічаються такі назви, як стиль «ділової прози» (Калюжна), офіційно-канцелярський стиль, стиль ділового листування або адміністративний стиль.

Науковці з інших країн, у свою чергу, визначають наступні поняття: *official style* (офіційний стиль), *business writing* (ділове письмо), *commercial language* (мова торгівлі), *legal language* (юридична мова), *language of economics* (мова економіки). Наприклад британський мовознавець пропонує таке визначення для лексики ділової англійської мови: “Business English vocabulary is accordingly the most distinctive feature of business English. Business English is a linguistic variety that is used to communicate efficiently in business settings and that is caused by the structure of economic situations and ultimately the mental representations of these situations in the form of specific content knowledge” [Thoma 2011, p. 101-102]. Вчений зауважує, що англійському контексті існує розподіл на технічні тексти й описові тексти. Технічні автори зосереджуються

на формальних та технічних характеристиках чогось; адже описуватимуть процеси або конкретні елементи продукту в точних деталях. Зокрема є дослідники, які виділяють п'ять основних підстилів офіційно-ділового стилю: бізнес-документацію, юридичну документацію, документацію сфери управління, військову та дипломатичну документацію. До бізнес документації належать угоди, контракти, заяви, довідки, рекомендації, резюме тощо. Так само до юридичної документації – закони, кодекси, нормативно-правові акти, розпорядження та інші документи. Міжнародні угоди, меморандуми, декларації, пакти тощо відносяться до дипломатичної документації, а накази, рапорти, військові комуніке – до військової комунікації.

В українському мовознавстві на фоні термінологічних дискусій все таки існує певний консенсус, що офіційно-діловий стиль – багатожанровий і «ядро стилю складають жанри юридичних документів і комерційної документації, периферійний жанр – міжнародні документи, граничний – комерційна реклама» [Руженська, 2020а, с. 86]. Виділяють чотири підвиди офіційно-ділового стилю: бізнес документація, юридична документація, дипломатична документація, військова документація. Проте цю класифікацію можна розширити і додати за сферами вживання урядову документацію, освітню документацію, управлінську документацію. Так як сфери людської діяльності часто перетинаються, то і для текстів офіційно-ділового стилю характерне поєднання різних способів подачі матеріалу.

Відомий український перекладознавець визначає діловий стиль як «сукупність мовних засобів для обслуговування сфери офіційно-ділових відносин, що виникають між органами держави, між організаціями або усередині них, між організаціями і приватними особами в процесі виробничої, господарської, юридичної діяльності» [Чорноватий 2007а, с. 151].

До екстралінгвістичних ознак офіційно-ділового відносимо також: а) імперативна та прескриптивна модальність; б) точність; в) лаконічність; г) стандартизація; д) сертифікація та завірення в певних державних органах та зберігання в архівах. Л. М. Чорноватий відносить до офіційно-ділового стилю

такі характеристики як: а) регламентованість, б) лаконічність викладу, в) безособовість конструкцій. Необхідно зауважити, що часто в діловому стилі контрактів для найменування сторін вживається третя особа однини або множини з чіткою номінацією, яка часто підкреслюється тим, що іменники пишуться з великої літери: *Продавець - Покупець, Замовник - Виконавець, Замовник - Постачальник, Орендар - Власник, Кредитор - Боржник, Замовник-Виконавець, Замовник - Підрядник, Замовник - Постачальник, Lessor - Lessee, Landlord - Tenant, Renter - Leaseholder, Client - Contractor, Customer - Service Provider, Principal - Agent.*

Офіційно-діловий стиль відрізняється від інших стилів будь-якої мови, здебільшого, через специфіку його функціонального використання. Стиль офіційних документів є найбільш консервативним. Він зберігає структурні форми та використання синтаксичних конструкцій. Архаїчні слова, фрази, вирази і звороти часто спостерігаються в офіційно-діловому стилі для написання контрактів. Бізнес листування, підписання контрактів, будь-якого документа, регулюються як лексично, так і синтаксично. Будь-яка емоційність та суб'єктивна модальність повністю виключаються із даного стилю. Стиль офіційних документів представлений наступними підстилями або варіантами: «мова ділових документів, мова юридичних документів, мова дипломатичних документів, мова військових документів, мова документів державного управління» [Вороніна 2006а, с. 312]. За допомогою офіційних документів закріплюються та здійснюються різноманітні функції: оформлення зобов'язань, матеріально-технічне забезпечення, впровадження певної цінової політики, організаційно-розпорядчі процеси тощо. В мовознавстві існує наступне визначення юридичної мови контрактів: «лінгвосціолокультурне утворення, яке формується при усному і писемному спілкуванні суб'єктів правової сфери при реалізації соціально-професійних відносин» [Хацер 2019, с. 270].

Офіційно-діловий стиль мовлення включає в себе різні жанри та піджанри, зокрема стиль ділових контрактів, який відіграє важливу роль у цій

системі. Його вживання передбачає високий ступінь формальності та точності, що робить офіційно-діловий стиль цікавим та актуальним предметом вивчення і дослідження в лінгвістиці та перекладознавстві. З наукової точки зору, документ – це «засіб закріпити на спеціальному матеріалі інформації про факти, події, явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людини» [Ситненко 2001, с. 72]. Контракт або контрактний документ означає письмову угоду, укладену сторонами, що встановлює зобов'язання сторін, зокрема виконання робіт, наданням робочої сили, обладнання та матеріалів, а також основу оплати.

Хоча з точки зору сучасного законодавства термін «договір» вживається для угод будь-якої форми, як письмових, так і усних, незалежно від кількості сторін, у нашій роботі ми віддаємо перевагу терміну «контракт», оскільки він точніше передає сутність ділових економічних документів, розглянутих і проаналізованих у нашому дослідженні. Необхідно чітко окреслити межі поняття «контракт» і з'ясувати різницю між контрактами та договорами.

На перший погляд, в українській мові між поняттями договір, контракт і угода практично немає різниці і часто вони вживаються як синоніми. В англійській мові цей синонімічний ряд є більш широким і охоплює такі поняття як *agreement, pact, deal, covenant, treaty, bond, arrangement, settlement*. Проте юридична та економічна практики напрацювали певні стандарти та рекомендації щодо назв документів.

Прикметно, що етимологічно в українській та англійській мовах контракт походить від латинського *contractus* – «здійснення, угода, договір». Вважається, що іменник *contract* походить від латинських коренів, поєднання *con-*, що означає *з, разом, і trahere*, що означає *малювати*. До юридичної конотації це означало об'єднати людей або речі. Переважна більшість цих запозичень тематичних слів, пов'язаних зі сферою економіки, прийшла в українську мову в кінці XVII – у XVIII ст. з німецької мови, зокрема, запозичені і назви документів: *вексель, гробсбух, індосамент, каса, контракт, референція, табель, трансфера, фрахт; картотека, рейтер*

[Гумовська 2000, с. 8]. Слово *контракт* також з'явилося в українській мові через польське посередництво.

Словник сучасної української мови надає наступне визначення: «Контракт» – це офіційний письмовий документ, який містить згоду сторін з умовами угоди та є доказом зобов'язання» [СУМ 2004, 589]. Словник сучасної англійської мови подає таке визначення “A contract is an official written document that contains the agreement of the parties to the terms of the agreement and is evidence of an obligation” [Longman 2000, p. 189]. В роботі ми будемо послуговуватися саме терміном «контракт» з усіх можливих варіанті синонімічного ряду.

Варто відзначити, що в українському дискурсі поширені три терміни «угода», «договір» та «контракт», і це приводило до багатьох непорозумінь. Проте у процесі диференціації склалося уявлення про договір як про міждержавний документ, а про контракт як про документ між різними юридичними та фізичними особами. Іноді, виникають термінологічні суперечки щодо поняття «контракт» навіть серед споріднених систем. Це пояснюється тим, що починаючи з XIX століття виникли і розвивалися паралельно дві різні традиції договірного права: британська та німецько-французька. Юрисдикції, які раніше були британськими колоніями, зазвичай приймали англійське загальне право. Інші країни та території, якими керували відповідні метрополії, прийняли німецьку чи французьку традицію цивільного права. Тому в різних країнах існують свої преференції, щодо найменування ділових документів. Наприклад, в українській традиції фіксується юридична різниця між договором і контрактом в наступних пунктах:

- часова необмеженість договору, і часова обмеженість контракту;
- усно-письмові форми договору, і письмові форми контракту;
- сильніші юридичні зобов'язання виникають за контрактом.

У більшості англійських країн правила походять від англійського договірного права, яке виникло в результаті прецедентів, створених різними судами в Англії протягом століть. Українське договірне право має складну

традицію, яка є наслідком змішування британської, німецької, французької, та російсько-радянської систем права з національними елементами. Тому поняття «контракт» у різних правових системах визначається по-різному. У світовій практиці налічується багато різноманітних видів торгівельних угод, проте в основі кожної з них лежать типові класичні положення контракту.

Також фахівці з ділового мовлення виділяють низку нюансів використання певного терміну в окремих сферах, галузях і навіть ситуаціях, і пов'язано це передусім із формулюваннями, використаними в окремих нормативно-правових актах, їхнім походженням та статусом сторін домовленості.

Контракти є важливою складовою офіційно-ділового стилю, визнаним їхнім піджанром. Доцільно почати з визначення та зрозумінням ролі контракту у мовленні офіційного та ділового характеру. За юридичним визначенням, контракт є юридичним документом, який фіксує угоду між двома або більше сторонами і встановлює їхні права, обов'язки та відповідальність. Основною рисою контракту є його юридична обов'язковість, що робить його основним інструментом в регулюванні відносин у бізнесі, державних установах та інших сферах. Також деякі мовознавці відносять мову міжнародних контрактів та угод до дипломатичних документів.

Наразі, англійське право зазнає постійного впливу законодавства Європейського Союзу, наприклад через Європейський Суд, Європейську конвенцію з прав людини [Danet, 2010]. Окрім загального права, існує ще одна велика система західного права, яка називається Римське право. Система цивільного права діє в більшості країн континентальної Європи.

Розглянемо декілька визначень терміну «контракт» в українській мові. Існує певна неузгодженість між позиціями та визначеннями мовознавців. Наприклад, на думку одного вченого, «контракт – це діловий документ, що представляє собою угоду, ухвалену та підписану обома сторонами» [Шугаєв 2014а, с. 35], інший визначає: «контракт – це комерційний документ, в якому міститься домовленість сторін про поставку товару: зобов'язання

продавця передати відповідне майно у власність покупця і зобов'язання покупця прийняти це майно і сплатити за нього відповідну суму або зобов'язання сторін виконати умови товарообмінної угоди» [Кредісов 2002, с. 236]. Окрім того, пропонується визначення, «контракт – це зобов'язання однієї сторони угоди (продавця) передати товар у власність іншій стороні (покупцю), яка зобов'язується прийняти його і заплатити ціну за товар» [Овсяннік 1999, с. 32]. Окрім того, в роботах науковців можна зустріти визначення контракту з наголосом на юридичні, а не мовознавчі особливості: «угода між двома або більше особами, яка може бути здійснена за додержання відповідного законодавства. У кожному контракті одна сторона набуває певне право, а інша бере на себе відповідне зобов'язання або відповідальність. Кожна сторона може мати «власні права та обов'язки, проте характер контракту визначає, кому належить основне право, а кому належать обов'язки» [Тарасюк 2020а, с. 5].

Загальними характеристиками усіх типів документів офіційно-ділового стилю є:

- «конкретність, лаконічність, чіткість викладеної ідеї;
- висока інформативність тексту;
- суворі логіка;
- чітка ритміка речень;
- зосередження уваги на головній ідеї шляхом повтору слів;
- відсутність емотивності;
- відсутність конотацій;
- спеціальна система кліше та штампів;
- використання скорочень, умовних символів та знаків;
- використання термінів у їх прямому, логічному значенні;
- переважне використання однозначних слів;
- поділ тексту на глави, абзаци, пункти, часто нумеровані (чітка композиційна структура документа);

- використання певних синтаксичних моделей;
- графічне оформлення документа: якість паперу, кількість та якість ілюстрацій, розмір та вид друку» [Шугаєв 1994б, с. 163].

На основі аналізу типових контракту вдалося конкретизувати перелік основних стилістичних особливостей контракту. Найголовніша особливість це офіційний юридично-правовий статус. Структура зовнішньоторговельного контракту, що укладається на території України, повинна відповідати вимогам «Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)» від 06.09.2001 № 201 та виглядати певним офіційним чином.

Наступна особливість – це високий ступінь формальності змісту і форми. Це проявляється у використанні певної структури контракту та формальних звертань, обов'язковості, сталих виразів, термінів і кліше. Також потрібно відзначити високу частотність юридичної термінології. Контракти багаті на юридичну термінологію та спеціалізовану лексику. Вони містять точні та чіткі терміни, дефініції та умови. Юридичні та економічні терміни зобов'язання мають точне значення і не допускають місця для двозначності.

Композиція контрактів є сталою і традиційною. Контракти мають стандартну формальну структуру з розділами, номерами статей, підзаголовками тощо. Це сприяє легкому пошуку та розумінню окремих положень. Граматична структура контрактів є дуже «формальною, з обов'язковим дотриманням граматичних правил і порядку слів, чіткою синтаксична структура» [Шугаєв 1994в, с. 164]. Важливо відзначити, що контракти зазвичай не містять зайвих деталей або емоційних висловів. Вони обмежені лише інформацією, необхідною для укладання та виконання угоди. Також для контрактів не є характерними стилістичні прикраси або художнє оформлення.

Науковці наголошують, що в текстах офіційно-ділового стилю немає «стилістичних прийомів, таких як метонімія, метафора, гіпербола та інші стилістичні фігури та емоційні компоненти» [Чорноватий 1994б, с. 85]. Вони спрямовані на надання конкретної інформації та укладання угоди, тому не

допускають риторичних засобів або образної мови через відсутність емоційного забарвлення, будь-яких емоційних елементів та лексики повсякденного використання.

У світовій практиці налічується багато різноманітних видів контрактів. в основі яких є зобов'язання купівлі-продажу, постачання, навчання, консультування, оренди, лізингу, надання послуг тощо. Отже юридичне оформлення структури та окремих пунктів постійно уточнюється за допомогою юристів, які займаються економічним правом. Згідно з думкою науковців, «контракти та договори – це одні з найскладніших форм текстів офіційно-ділового стилю, який вимагає чіткого слідування правилам, саме тому що він використовується у діловій сфері та регулює відносини між сторонами на високому рівні» [Власенко 2001, с. 132].

Власне поняття «контракт» застосовується переважно в економічній діяльності. Згідно з англomовною економічною традицією, «економічні угоди частіше позначаються саме терміном *contract*» [Lewis 2006a, p. 22]. У своїй книзі для бізнесменів, які планують створювати бізнес на міжнародній арені, Річард Льюїс пропонує практичні поради з переговорів та досягнення стадії підписання контрактів і пояснює як законодавство, культура та мова впливають на способи ведення економічної діяльності. Він зауважує, що питання вибору мови контракту є важливим, адже «саме у термінах такої вибраної мови сторони досягають домовленості стосовно положень контракту. Відповідно, таким чином легше сформулювати у тексті контракту положення, які відповідають намірам сторін» [Lewis 2006b, p. 22]. Насправді, культурологічна та юридична специфіка визначає як бізнесмени та економісти в різних країнах розуміють і формують текст контрактів. Вибір мови тексту контракту є важливим для сторін, що укладають такий юридичний та/або економічний документ.

Відповідно до українського законодавства, контракт обов'язково має мати україномовну версію. Зміст контракту становлять його умови, про які сторони домовилися в процесі переговорів. Ці умови відбивають специфіку

взаємовідносин сторін та їхні особливі вимоги до предмета і порядку виконання. Другий чи третій вибір мови контракту – не є визначений законодавчо, а вирішується сторонами договору. На сьогоднішній день ділова документація є важливою складовою економічної діяльності. Вона регулює матеріально-технічні, цінові, організаційно-розпорядчі та інші процеси у багатьох сферах нашого життя.

Одним із найпоширеніших різновидів ділових документів є контракт, а у зовнішньоекономічній практиці – такі його різновиди як контракт міжнародної купівлі-продажу (угода про постачання товару, погоджена і підписана експортером та імпортером) та контракт про надання послуг. Необхідно зауважити, що в практиці закріпилися певні правила використання таких назв документів як контракт, договір та угода. Для детального розгляду особливостей структури, стилістики, лексичного складу та власне перекладу контрактів, важливо чітко окреслити межі даного поняття і позначити відмінності між контрактами та договорами. Контракти належать до текстів юридичного дискурсу офіційно-ділового стилю. Це зумовлюють такі стилістичні особливості даних документів, як стійка система мовних засобів, відсутність емоційного забарвленої та розмовної лексики, насиченість термінами, використання спеціальних умовних символів, аббревіатур, скорочень, наявність чіткої синтаксичної структури.

1.2 Огляд класифікацій контрактів

Класифікація контрактів є важливою для систематизації та унормування юридичних угод. Хоча існує тяжіння до уніфікації, класифікації контрактів є складною темою. Окрім того, класифікації не завжди співпадають, через особливості національного законодавства. Наприклад в дослідженні "Principles of Contract Law" авторка П. Маккейн розглядає проблеми

класифікації контрактів за англійським правом та надають огляд різних категорій контрактів, присвячуючи окремий розділ класифікації контрактів у різних юрисдикціях. Тут автори вирізняють різні типи міжнародних контрактів, кожен з яких служить різним цілям і підлягає певним міжнародним законам і нормам. Ось кілька поширених типів міжнародних контрактів:

Контракти міжнародної купівлі-продажу (International Sales Contracts). Ці контракти передбачають продаж і купівлю товарів або продуктів між сторонами в різних країнах. Вони часто регулюються Конвенцією ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів і можуть охоплювати контракти на продаж товарів, експортно-імпорتنі контракти та дистриб'юторські угоди.

Міжнародні контракти на надання послуг (International Service Contracts). Ці контракти охоплюють надання послуг через міжнародні кордони. Приклади включають консалтингові угоди, контракти на розробку програмного забезпечення та угоди про аутсорсинг.

Контракти про міжнародне спільне підприємство (International Franchise Agreements). Ці контракти укладаються, коли дві або більше компаній з різних країн співпрацюють над проектом, часто передбачаючи спільні ресурси, ризики та прибутки.

Міжнародні ліцензійні контракти (International Distribution Agreements). Ліцензійні угоди надають одній стороні право використовувати інтелектуальну власність, як-от патенти, товарні знаки, авторські права або ноу-хау, що належать іншій стороні в іноземній країні.

Міжнародні франчайзингові контракти (International Franchise Contracts). Ці контракти надають франчайзі право вести бізнес, використовуючи бренд, продукти та послуги франчайзера на іноземному ринку.

Міжнародні дистриб'юторські угоди (International Distribution Contracts). Ці угоди передбачають призначення дистриб'ютора або агента для продажу та розповсюдження продуктів або послуг компанії на іноземному

ринку.

Міжнародні будівельні контракти (International Construction Contracts). Такі контракти використовуються в міжнародних будівельних та інфраструктурних проектах. Вони можуть включати контракти на проектування, постачання та будівництво і контракти на проектування та будівництво.

Міжнародні інвестиційні угоди (International Investment Contracts). Часто використовуються в операціях прямих іноземних інвестицій (ПІІ) і корпоративного злиття і поглинання. Прикладами цього типу є двосторонні інвестиційні договори та контракти.

Міжнародні арбітражні угоди (International Arbitration Contracts). Ці контракти визначають процес вирішення суперечок у разі виникнення конфліктів між сторонами міжнародного контракту. Вони часто включають міжнародний арбітраж, наприклад правила Міжнародної торгової палати або Міжнародного центру з вирішення інвестиційних спорів.

Міжнародні угоди про передачу технологій (International Technology Transfer Contracts). Угоди, що регулюють передачу технологій, досліджень і розробок, часто між компаніями та дослідницькими установами в різних країнах.

Міжнародні кредитні та фінансові угоди (International Loan and Financing Contracts). Ці контракти використовуються для міжнародного фінансування, охоплюючи синдиковані позики, проектне фінансування та експортні кредитні угоди.

Міжнародні трудові контракти для іноземних працівників або експатріантів (International Employment Contracts). Можна вважати міжнародними контрактами, особливо якщо вони регулюються міжнародним трудовим законодавством і правилами.

Важливо зауважити, що міжнародні контракти підпадають під дію певних юридичних міркувань, зокрема законів міжнародної торгівлі, законів відповідних країн і, можливо, міжнародних договорів чи конвенцій. Сторони,

які укладають міжнародні контракти, часто звертаються за юридичною консультацією, щоб забезпечити дотримання застосовної правової бази та вирішити потенційні транскордонні правові проблеми.

На сьогоднішній день існують різноманітні класифікації контрактів за такими критеріями, як характер поставки, об'єкт угоди, форма оплати, напрям руху об'єкта контракту, функціональні сфери обігу, права та обов'язки сторін тощо.

Варіантів класифікації контрактів існує багато, і вони можуть відрізнитися в залежності від країни, юрисдикції та конкретної галузі права. Ось деякі загальні класифікаційні категорії, такі як

а) за терміном виконання (короткострокові та довгострокові, одноразові та регулярні);

б) за бізнесовою дією (купівля-продаж, оренда, послуги);

в) за кількістю сторін контракту: (односторонні, двосторонні, багатосторонні);

г) за галуззю та сферою діяльності (торгові, будівельні, освітні, консультаційні, трудові);

д) за географією (національні, міжнародні).

Класифікація контрактів є корисною для розуміння їхніх особливостей, вимог та умов. При перекладі контрактів важливо враховувати специфіку кожного виду контракту і виконувати переклад відповідно до вимог конкретного типу угоди. За спостереженнями дослідників, «найпоширенішим видом контракту є контракт купівлі-продажу» [Вороніна 2014б, с. 34]. Зазначають, що є багато різновидів контрактів у економічній діяльності і класифікують контракти за формою економічної угоди.

Також в залежності від економічної сфери, контракти класифікують за наступними ознаками: «часовий характер поставки, об'єкт угоди (матеріально-речові товари, послуги, консультування, інтелектуальна власність, ліцензії), вид трансакції (купівля, продаж, оренда, лізинг), форми оплати (готівка, банківський розрахунок, аванс, кредит, передплата,

післяплата, бартер), рух об'єкта контракту (імпорт, експорт)» [Руженська 2020б, с. 80].

Зокрема розрізняють разовий (для однієї угоди) та рамковий контракт (для багатьох угод). Останній визначає широку рамку взаємовідносин сторін і ці умови в період за контрактом. За функціональними сферами обігу контракти поділяються на: адміністративні, управлінські, фінансові, економічні, рекламні, технічні, наукові, освітні, художні, видавничі тощо в залежності від галузі економіки [Руженська 2020в, с. 80].

Згідно з міжнародною класифікацією, контракти класифікуються на: *Contracts For International Sale Of Goods* (Контракт Про Міжнародну Купівлю-Продаж Товарів), *Contracts For Foreign Cooperative Development Of Natural Resources* (Контракти Іноземного Кооперативного Розвитку Натуральних Ресурсів), *Contracts For International Technology Transfer* (Контракт Про Міжнародну Передачу Технологій), *Contracts For Foreign Contractual Joint Ventures* (Контракт Іноземних Договірних Сумісних Підприємств); *Contracts For International Engineering Projects* (Контракт Міжнародних Технічних Проектів); *Contracts For Compensation Trade* (Контракти Компенсаційної Торгівлі), *Contracts For International Build-Operate-Transfer* (Контракти Міжнародного Будівництва-Експлуатації-Передачі), *Contracts For Foreign Labour Services* (Контракти Міжнародного Приватного Найму); *Storage Contracts* (Контракти Зберігання) *Contracts For International Leasing Affairs* (Контракти Міжнародних Лізингових Послуг) *Contracts For Foreign Credits And Loan* (Контракти Іноземних Кредитів І Позик) *Insurance Contracts* (Контракти Страхування) *Agency Contracts* (Агентські Контракти) *Contracts For Employment Of Foreign Staff Members* (Контракти Щодо Надання Роботи Іноземним Штатним Працівникам) *Contracts For International Transportation* (Контракти Міжнародного Транспортування). Цей перелік укладено за А. Бацевич, О. Шпак, та інші.

Серед класифікацій контрактів цікавою є багатокритеріальна класифікація професора доктора економічних наук, Бабміндра Дмитра

Івановича, завідувача кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму, Запорізького національного університету. Він запропонував всебічну класифікацію міжнародних комерційних контрактів.

Це складна багатокритеріальна класифікація, яка полягає в об'єднанні та розподілі різних типів контрактів на групи з урахуванням їх характеристик. Отже, відповідно до даної класифікації контракти розрізняють: за створеними зобов'язаннями, за відшкодуванням, за формою, за змістом, за юридичною силою, за обсягом і рівнем взаємних зобов'язань, за законодавчим регламентуванням, за конкретизацією умов, за типовістю, за характером поставок, за формою оплати, за предметом.

Поряд з контрактами купівлі-продажу контракти про надання послуг є одним із широко розповсюджених різновидів контрактів у міжнародній бізнес діяльності. Економічний контракт про надання послуг можна вважати більш складною версією угод. Так, укладаючи економічний договір, насамперед, потрібно враховувати та зазначити такі фінансові умови, як здійснення платежів, міжнародного арбітражу тощо.

Усі класифікації є умовними та не фіксованими, тому що з розвитком ділових відносин виникають нові типи контрактів, які набирають нової форми і структури. З поширеннями інтернету, з'являються смарт-контракти. Це контракти, які виконуються автоматично на блокчейні після виконання визначених умов. Вони часто використовуються в криптовалютних транзакціях та розумних системах. Окрім того, велику перспективу мають контракти з використанням штучного інтелекту, адже штучний інтелект може використовуватися для аналізу та управління контрактами, а також для автоматизації процесів укладення контрактів. Так як питання екології набувають актуальності, поширення набувають і так звані зелені контракти або контракти з врахуванням екологічних аспектів, що стають все більш популярними, оскільки багато компаній докладають зусиль для зменшення впливу на навколишнє середовище. Є спеціальні контракти для розвитку та

роботи зі стартапами, які спрямовані на співпрацю з інноваційними та технологічними компаніями. В мистецькій сфері поширення набувають віртуальні контракти, які можуть включати права на віртуальні активи, графічні та аудіовізуальні ресурси, що базуються на блокчейні. Цей перелік показує, що не може існувати остаточної та сталої класифікації контрактів, так як технології розвиваються і з'являються нові види і форми контрактів.

Необхідно зауважити, що вітчизняні класифікації контрактів не завжди співпадають з зарубіжними. Наприклад, один з вітчизняних вчених вказує, що «у англо-американській практиці контракти поділяються на три основні різновиди: квазіконтракти, формальні контракти (з печаткою); неформальні контракти» [Тарасюк 2020б, с. 6], і зауважує, що в українській практиці такої класифікації немає, і, зазвичай, печатка на контракті є обов'язковим елементом.

У дослідженні «Ділова кореспонденція та її переклад» (2014), авторка зазначає, що «у економічній практиці найчастіше застосовується контракт купівлі-продажу товарів або надавання послуг» [Вороніна 2014в, с. 104]. Обов'язковою умовою контракту купівлі-продажу є перехід права власності на товар від продавця до покупця. У цьому полягає основна «відмінність контракту купівлі-продажу від усіх інших видів контрактів – орендного, ліцензійного, страхування та інших, де немає умови про перехід права власності на товар, а предметом договору є або право користування товаром, або надання послуг» [Вороніна 2014г, с. 34].

За узагальним визначенням контракт – це офіційний письмовий документ, який містить інформацію про домовленості сторін та їх взаємні зобов'язання. Оскільки економічні операції ускладнюються і видозмінюються з розвитком цивілізації, тож можна зробити висновок, що зважаючи на поширеність і розмаїття контрактів в багатьох сферах людської діяльності, остаточно завершена класифікація є неможливою. Всі класифікації є умовними, і значно відрізняються через те, який саме аспект став основоположним. Різні класифікації контрактів надають глибше розуміння

різноманітності та складності правових угод. Визначення контрактів за їх призначенням (наприклад, купівля-продаж, найм, послуги) дозволяє встановити основні мети та умови угоди. Класифікація за формою може охоплювати письмові, усні чи неявні угоди, кожна з яких має свої особливості та юридичний статус. Окрім того, контракти можна класифікувати за часовими межами (наприклад, тимчасові чи постійні угоди), що впливає на їх тривалість та обов'язки сторін. Ця різноманітність класифікацій підкреслює унікальність кожної угоди та її специфічні вимоги, наголошуючи важливість чіткості та дотримання умов для стабільних та взаємовигідних відносин між учасниками контракту.

Найбільш поширеними класифікаціями контрактів є класифікації за характером поставки, об'єктом угоди, формою оплати, напрямом руху об'єкта контракту, функціональними сферами обігу, правами та обов'язками сторін, що підписують контракт. Переклад контрактів є складним завданням через специфічну термінологію, юридичний контекст, формат та структуру угод, культурні відмінності, необхідність юридичної точності, наміри та домовленості, які має відобразити переклад угоди. Точність у відтворенні спеціалізованих термінів, дотримання правових норм та оформлення намірів контракту є важливими, оскільки будь-яка неточність може мати серйозні наслідки.

1.3 Особливості перекладу контрактів з англійської на українську мову

Переклад зовнішньоекономічних контрактів є складним видом перекладу. При перекладі зміст і стиль документу має залишатися незмінними, незалежно від різновиду контрактів. Особливістю даного типу перекладу є необхідність врахування не лише юридичної термінології, але й відповідності перекладеного тексту судовій системі країни, в якій був укладений контракт.

Для цього перекладач повинен мати належний досвід у перекладі юридичної термінології та володіти знаннями законодавчої системи країни, в якій був укладений контракт. Переклад контрактів – це завдання, яке вимагає високої кваліфікації та уважності. Перекладачу варто розуміти юридичні аспекти контракту, а також враховувати відмінності між правовими системами та культурними контекстами. Багато контрактів містять конфіденційну і чутливу інформацію, і саме тому важливо забезпечити конфіденційність перекладу. За словами відомих вчених: «Перекладачу слід розуміти важливість збереження конфіденційності в процесі перекладу контрактів» [Корунець 2014а, с. 37].

Необхідно наголосити на складності систем договірного права (національні, європейські, наднаціональні, корпоративні), які регулюють форму, структуру і стилістику контрактів. Багато країн мають свій власний національний цивільний кодекс, який містить норми, що стосуються укладення, виконання та розірвання контрактів. Прикладом може бути «Цивільний кодекс Великої Британії» для Великої Британії чи «Цивільний кодекс України» для України. Деякі галузі контрактного права регулюються міжнародними угодами та конвенціями. Прикладом є «Конвенція ООН про контракти між підприємствами», яка застосовується до міжнародних комерційних контрактів. Деякі галузі мають спеціалізовані закони, що регулюють контракти в цих галузях. Наприклад, в Сполучених Штатах існує «Закон про комерційні контракти», який визначає правила для комерційних контрактів та торгівлі. У багатьох юрисдикціях суди вирішують спори, пов'язані з контрактами, згідно зі судовою практикою та рішеннями судів, які розробляють та інтерпретують правила контрактного права.

Існують чотири основні елементи укладання договору: пропозиція, акцепт, розгляд і намір створити правові відносини. Окрім того, умови контракту повинні бути однозначними, а сторони повинні мати розумову здатність домовитися. Чотири основні принципи договірного права: свобода договору; обов'язковість договорів; офіційність; справедливість. Також має місце загальна практика, за якою *“contracts are made by the parties, for the*

parties”.

Різні країни можуть мати відмінні законодавчі системи, і це може вплинути на юридичний зміст контракту. Багато країн мають свій власний національний цивільний кодекс, який містить норми, що стосуються укладення, виконання та розірвання контрактів. Наприклад, на питання «чи можливий договір без вказання ціни?» – в національних законодавствах та юридичних традиціях є різні відповіді. Західні правові системи не дійшли згоди щодо трактування цього питання. У той час як європейське законодавство, зокрема, не допускає існування контракту без визначеної ціни, англо-американська система загального права допускають існування контрактів, де ціна відсутня.

У світі найбільш поширеною практикою користується Європейське договірне право (Principles of European Contract Law, PECL), яка була створена Комісією з європейського договірного права, заснованою Оле Ландо. Європейське договірне право враховує традиції та норми європейських ділових відносин торгівлі. За європейською традицією, контракт має юридичну силу лише, якщо «підкріплений цінністю». Певна цінність повинна переходити від кожної сторони до іншої, щоб угода стала юридично обов’язковою. В американській традиції необхідним елементом контракту є *consideration*, що можна перекласти як «зобов’язання примусового виконання» контракту в судовому порядку. Проте це не властиво українській традиції. До того ж типовий український та типовий англійський чи американський контракт можуть мати різні структури. Наприклад в типовому англійському контракті є обов’язковими такі пункти як «заяви та гарантії, зобов’язання про вчинення дій», «про захист ділової репутації», «повідомлення, зміни, самостійність положень, відмова від прав, відступлення прав і зобов’язань, мова договору, екземпляри» [Згурська 2014а, с. 39].

Контракти, які регулюються Європейським договірним правом, не мають чітко визначеної форми, існують лише загальні рекомендації та традиція, які забезпечують основу для структури типового контракту, який схожий

приклади інших багатьох договірних правах. Європейське договірне право – це набір принципів і правил, розроблених для гармонізації договірного права в європейських країнах. Структура типового контракту згідно з Європейським договірним правом розроблена для забезпечення ясності, прозорості та можливості виконання.

Необхідно зауважити, що фактичний зміст і структура контракту можуть відрізнитися залежно від конкретної операції, предмету домовленостей, виду робіт та розрахунку, кількості залучених сторін і обраної правової системи. Дуже важливо ретельно домовитися про всі деталі, щоб скласти текст контракту, який щоб відповідає потребам і вимогам конкретної угоди.

Збереження формату та структури контракту є важливим для забезпечення зрозуміння та виконання контракту. За словами О. Литвиненка, «Перекладач повинен відтворити структуру, нумерацію та заголовки контракту, щоб уникнути непорозумінь» [Литвиненко 2020, с. 48]. При перекладі потрібно зберігати форматування оригіналу. Наприклад, англійський варіант може мати нумерацію латинськими літерами в дужках: (a); (b); (c), тоді український варіант буде мати нумерацію кирилицею (а); (б); (в). Іноді зберігають форматування латинськими літерами заради уніфікації оригіналу та перекладу.

Відповідно до українського законодавства економічний контракт з зарубіжними партнерами має бути оформлений щонайменше двома мовами (українською та іноземною). Традиційно такий документ оформляють у вигляді двох колонок, зазначаючи яка мова є мовою оригіналу, а яка мова є мовою перекладу. Наступний контракт є багатомовним документом. Іноді сторони домовляються, що мовою контракту буде певна третя мова (зазвичай англійська), і тоді переклад здійснюється з англійської мови на дві мови перекладу. Оскільки, у цей спосіб легше сформулювати у тексті контракту положення, які відповідають намірам сторін.

За загальним правилом, тексти багатомовних контрактів мають бути формально та змістовно ідентичними, тобто немовби укладеними однією

мовою. Досягненню такого ефекту має сприяти переклад вихідного тексту контракту іншою мовою, унаслідок якого текст перекладу максимально відповідатиме тексту оригіналу.

Для перекладу контрактів з англійської на українську мову необхідно добре розуміти специфіку та вимоги щодо оформлення самого жанру, до якого він належить. Мова контрактів використовує юридичну лексику, мову кліше, архаїчні форми, які стали традиційними для правових документів. В англійській мові навіть існує поняття *legalese* або *formalese* — це «технічна форма письмового тексту, яку часто використовують юристи та члени юридичної спільноти для обговорення юридичних визначень, термінів, законів і контрактів» [Калюжна 2004а, с. 45].

Мова документів більш технічна, точна та формальна, ніж звичайна розмовна англійська мова. До *Legalese (formalese)* можна також віднести такі слова як *additional*- додатковий, *advise* - радити, *applicant* - аплікант, *commence* - розпочати, *complete* - заповнити, *comply with* - дотримуватися, *consequently* - як наслідок, *ensure* - впевнитись, *forward* - надіслати, *in accordance with* - згідно з, *in excess of* - більше, *in respect of* - відносно, *in the event of* - у випадку, *on receipt to* - при отриманні, *on request* - на запит, *particulars* - деталі, *per annum* - на рік, *persons* - особи, *prior to* - до, *purchase* - придбати, *regarding* - стосовно, *should either Party wish to* - якщо сторона забажає, *terminate* - розірвати [Рекомендації, 2021а].

З точки зору словникового запасу, важливо відзначити, що розвиток юридичної англійської мови був під сильним впливом латинської та французької мов [Crystal and Davd 1969, p. 57]. Багато слів англійської мови юридичної тематики походять із французької мови: *action, agreement, appeal, bill, condition, contract, damage, debt, declaration, evidence, execution, obligation, parties*.

Специфіка контрактів впливає на характер перекладацького процесу через високий ступінь стандартизації та регламентації. Якщо перекладач порушить або проігнорує вимоги до еквівалентності перекладу, це спричинить

руйнування норм офіційності та стереотипності, і такий контракт втратить юридичну силу.

Лексичні, граматичні, стилістично-синтаксичні труднощі перекладу текстів зовнішньоторговельних контрактів виникають через розбіжності міжнародного права та вживаній термінології. Це ускладнює адекватний вибір еквівалентних термінів при перекладі. Специфіка мови-оригіналу та мови-перекладу також ускладнює пошук еквівалентних форм передачі змісту текстів міжнародних контрактів. Наприклад, на граматичному, лексичному і стилістичному рівнях в англійській і українській мовах існують свої норми, правила та традиції. Перекладач має знайти такі засоби і форми, які передавали зміст і форму оригіналу, особливо коли мова йде про юридичну документацію.

Працюючи з перекладом контрактів, перекладач має використовувати не лише загальні, а й спеціалізовані словники. Текстове оформлення контрактів передбачає включення до нього значної кількості спеціальної юридичної, економічної, зокрема, комерційної термінології, не кажучи вже про специфічну термінологію, пов'язану безпосередньо з предметом контракту. А оскільки іноді словники не подають (або частково подають) значення слів у тому чи іншому контексті, то доцільним є використання кількох загальних та спеціалізованих словників та опиратися на традицію попередніх перекладів. Дуже важливими є навички роботи з двомовними словниками та вміння вибрати найточніший варіант терміна. Для того, щоб з'ясувати зміст та значення спеціального терміна, що перекладається, окрім того, варто користуватися енциклопедіями, тезаурусами, описами, тлумачними словниками, глосаріями, спеціальною юридичною та економічною літературою. Фахівці, які спеціалізуються на юридичному перекладі, мають вивчати нормативно-правові акти та слідкувати за змінами законодавства.

На відміну від вітчизняних вчених, які виділяють три лексичні категорії в контрактах, американські дослідники визначають більше категорій лексичних одиниць, які використовуються в офіційно-діловому стилі англійської мови: «1) лексичні одиниці, які позначають загальні поняття;

2) лексичні одиниці, які мають спеціальне значення в межах певної сфери діяльності; 3) терміни, які мають різні значення в різних дисциплінах; 4) лексичні одиниці, які мають лише єдине значення в кожній дисципліні, в яких вони можуть використовуватись; 5) формальні лексичні одиниці, які використовуються для опису технічних процесів або функцій (to occur замість to happen). 6) лексичні одиниці, які використовуються, щоб передати авторську оцінку матеріалу» [Baker 1988, p. 92]. Це може свідчити про більш складний дискурс контрактних відносин в англomовному лінгвопросторі.

Українська та англійська мови мають різні синоніми та відтінки значень слів. Перекладачу слід обрати найвідповідніший варіант, щоб передати зміст. Наприклад, англійське “to conclude a contract” може мати різні відтінки в українському перекладі, такі як «ухвалити рішення про укладання контракту» або «підписати контракт». Переклад контрактів часто включає використання спеціалізованих юридичних термінів, які можуть бути визначені в юридичних словниках або законах однієї мови і не мати прямого еквівалента в іншій. Перекладач повинен мати доступ до таких ресурсів та бути вмілим у використанні довідкових джерел.

Часто рекомендується перекладачам набувати додаткової освіти в юридичній, економічній, політичній, виробничій, медичній галузі. Адже від розуміння контрактних положень, намірів та зобов'язань сторін залежить зокрема адекватність текстового оформлення оригіналу і перекладу текстів торговельних контрактів. Наприклад, досвідчені перекладачі, ретельно і прискіпливо працюючи над текстом торговельного контракту, який готується до підписання, можуть помітити неузгодженості в формулюванні, про які слід повідомити юриста та зацікавлені сторони. Така співпраця корисна для правника, економіста і для перекладача, адже фахівець в економічній галузі може підказати перекладачеві вдалий еквівалент термінологічного слова або фрази, які ще не ввійшли до спеціальних словників або довідників.

Також мовознавці та перекладачі рекомендують вживати таку трансформацію, як транслітерація для передачі наступних категорій

безеквівалентної лексики, а саме «імена та прізвища; назви компаній та різних організацій, назви усіх приладів та матеріалів, географічні назви» [Корунець 2003б, с. 194]. Правила транслітерації регламентуються Постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 55 (зі змінами)

Для адекватного та точного перекладу, перекладач-професіонал повинен бути проінформований про всі обставини ситуації, за якої укладається контракт, глибоко зрозуміти суть домовленостей та зобов'язань. Така командна робота допоможе йому виконати якісний, адекватний та компетентний переклад. Переклад контрактів часто означає також процес легалізації та реєстрації в державних органах: оригінал контракту має бути перекладений, а потім легалізований або завірений нотаріально разом із копіями іншою мовою.

Зокрема часто виникають труднощі з підбором правильних назв для сторін, так як існують лексичні пари, що утворюються за допомогою закінчень, та позначають протилежні правові відносини. Суб'єкт, який здійснює дію, позначається флексією “-er/-or”, а пасивний учасник правових відносин, позначається флексією “-ee”: *employer-employee*. У контракті залучені сторони можуть називатися різними способами залежно від конкретного контексту та характеру угоди. Ось деякі терміни, які можна використовувати для опису сторін договору: *Grantor - Grantee, Licensor - Licensee, Borrower - Lender, Promisor - Promisee, Obligor - Obligee, Indemnitor - Indemnatee, Contractor - Subcontractor, Consignor - Consignee, Assignor - Assignee, Vendor - Vendee, Trustor - Trustee, Landlord - Tenant, Agent - Principal, Buyer - Seller, Lender - Borrower, Licensor - Licensee, Guarantor - Obligee, Investor - Investee, Joint Venturer - Joint Venturer, Manufacturer - Distributor, Subscriber - Service Provider, Franchisor - Franchisee, Beneficiary - Settlor, Donor - Recipient, Payer - Payee, Offeror - Offeree, Advertiser - Advertisee, Consignor - Consignee, Service Provider - Service Recipient, Testator - Beneficiary, Sublicensor - Sublicensee, Donor - Beneficiary, Host - Guest, Sponsor - Sponsored, Organizer - Participant, Operator - Operator, Provider - Client.*

Дві сторони, що укладають контракт, обов'язково іменуються і їх назви можуть використовуватися у англійському тексті контракту як з «означеним артиклем *the*, так і без нього, проте у будь-якому випадку вони пишуться з великої літери» [Ярова 2011а, с. 165].

Деякі переклади контрактів можуть вимагати офіційної документальної сертифікації, особливо в міжнародних судових справах. За загальним правилом, тексти багатомовних контрактів мають бути формально та змістовно ідентичними, тобто немовби укладеними однією мовою. Досягненню такого ефекту має сприяти переклад вихідного тексту контракту іншою мовою, унаслідок якого текст перекладу максимально відповідатиме тексту оригіналу.

Під час зіставлення текстів оригіналу та перекладу виділяють три основні критерії оцінки якості такого ефекту: структурні, лексичні і прагматичні (за наміром). Також під час перекладу рекомендується не робити вільної інтерпретації тексту та не вдаватися до надмірного використання перекладацьких трансформацій. Серед граматичних труднощів, з якими стикається перекладач у процесі перекладу контрактів, ще мовознавці виділяють складно побудовані речення.

Існують рекомендації, які радять перекладачу перш ніж приступати до перекладу контракту «дізнатися та уточнити терміни перекладу, назви сторін, записати точні власні назви, що будуть зустрічатися у всьому тексті документу» [Ванслав 2001, с. 97]. Окрім того, є очікування, що під час перекладу контрактів «повинні бути збережені усі вимоги щодо текстового оформлення» [Воєвутко 2018, с. 193], тобто структура та формат мають бути ідентичними або максимально наближеними.

При перекладі контрактів з англійської на українську мову особливо важливо дотримуватися точності та використовувати правильну юридичну термінологію. На думку українських дослідників: «правильний вибір та вживання термінологічних виразів українською мовою є ключовим для забезпечення юридичної точності перекладу контракту»

[Степаненко 2018, с. 19].

Оцінка якості перекладу контрактів є критично важливою, оскільки навіть невеликі непорозуміння або неточності можуть мати серйозні юридичні наслідки. Оцінка якості перекладу контракту вимагає уваги до деталей і специфічного знання правової термінології. Розглянемо основні критерії, які можна використовувати для оцінки якості перекладу контракту. Найголовніший критерій це відповідність мові та термінології. Перекладачу слід використовувати правильну мову та специфічну юридичну термінологію, яка відповідає законодавству та практиці країни, для якої призначений контракт. Також переклад має бути точним і відображати всі деталі та зміст оригінального контракту без спотворень чи упущень.

Контракт повинен бути зрозумілим для всіх сторін, навіть якщо вони не є фахівцями в юриспруденції. Ще одним критерієм для оцінювання якості перекладу контракту є логічність та послідовність. Переклад має мати логічний порядок і послідовність, щоб сторони могли легко слідувати контенту. Зокрема, бути консистентним в уживанні термінології та стилю по всьому тексту контракту. Контракт повинен відповідати діючому законодавству та вимогам країни, для якої призначений контракт. Переклад не може містити суперечностей або помилок, які можуть призвести до непорозумінь між сторонами. Також виникають зобов'язання перекладача перед замовниками, тому перекладачу необхідно дотримуватися будь-яких вимог або інструкцій, наданих сторонами, щодо перекладу. Перекладачу потрібно розуміти юридичні нюанси та контекст контракту і враховувати їх у перекладі. Також перекладачу необхідно дотримуватися конфіденційності і не розголошувати інформацію, яка може міститися в контракті.

Оцінка якості перекладу контракту може використовувати як індивідуальні методи, так і стандарти якості, встановлені професійними організаціями, що спеціалізуються на перекладі. Важливо, щоб переклад контракту був виконаний досвідченим перекладачем, який має глибокі знання юридичної термінології та розуміє специфіку контрактів.

Використання програмного забезпечення для машинного перекладу, такого як Trados, WordFast і інші, для перекладу контрактів та інших текстів має свої переваги і обмеження. Замовники часто віддають перевагу машинному перекладу через ряд причин, через наступні переваги: ефективність і швидкість, економія, автоматизація, дотримання баз даних, глосарій та термінологічних словників, пост-редагування тощо.

Автоматичний переклад може бути набагато швидшим, ніж переклад людиною, особливо для великих обсягів тексту. Це дозволяє замовникам отримувати переклади швидше і економити час. Використання програмного забезпечення для машинного перекладу може бути економічно вигіднішим, оскільки не потрібно платити за роботу перекладача. Деякі програми машинного перекладу можуть бути інтегровані з іншими системами, автоматизуючи процес перекладу та виправлення помилок. При перекладі з застосуванням комп'ютерних програм, перекладачі використовують бази даних та пам'ять попередніх перекладів, що допомагає забезпечити узгодженість термінології та фраз в усьому тексті і між різними перекладами.

Замовники можуть віддавати перевагу автоматизованому перекладу як початковому етапу, а потім замовляти редагування перекладу у перекладача. Однак необхідно враховувати, що автоматизований переклад має свої обмеження і не враховує принцип антропоцентричності, що означає, що перекладач ставить людину (адресата або кінцевого користувача перекладу) в центр уваги та намагається забезпечити максимальну зрозумілість, зручність і відповідність потребам читача або користувача перекладу. Основним завданням антропоцентричного підходу є забезпечення максимального сприйняття та відтворення задуму автора чи оригіналу для аудиторії, яка має різний культурний, мовний і контекстний фон. Так, антропоцентричний підхід вимагає врахування культурних відмінностей між мовами та контекстами, щоб уникнути можливих недорозумінь та конфліктів. Автоматичний переклад не завжди вірно трактує контекст та нюанси складних юридичних текстів контрактів. Тому, незважаючи на використання машинного перекладу, варто

проводити ґрунтовний процес редагування та рецензію тексту людиною, особливо в юридичних сферах, де точність та зрозумілість мають вирішальне значення. Зазвичай найкращий результат досягається за допомогою поєднання машинного перекладу з ручним редагуванням та перевіркою перекладу спеціалізованим перекладачем або юристом.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ КОНТРАКТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

2.1 Структурні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову

Найбільш виразною особливістю контракту є його структурні ознаки з графічним поділом на розділи, пункти і підпункти, що дозволяє легше, точніше та чіткіше зрозуміти суть предмету контракту. В цьому плані контракту притаманна математична точність. Хоча стосовно структури, форма контрактів є чітко формалізованою і традиційною, допускається зміна, доповнення або пропуск певних пунктів за згодою сторін за принципом “*contract for contract parties*” [Lewis 2014в, р. 48].

Якщо порівняти типові для англійського та українського контексту розділи простого контракту, то з’ясуємо їх повну ідентичність *Preamble* (Преамбула), *Subject of the contract* (Предмет контракту), *Price and total value of the contract* (Ціна і загальна вартість контракту), *Product quality* (Якість товару), *Packaging and marking* (Пакування і маркування), *Delivery terms* (Терміни постачання), *Здача-приймання товару* (*Delivery and acceptance of goods*), *Shipment notification* (Повідомлення про відвантаження), *Terms of payment* (Умови платежів), *Complaints, sanctions* (Скарги, санкції), *Force majeure* (Форс-мажор), *Arbitration* (Вирішення спорів), *Miscellaneous* (Інші умови), *Final wording* (Підсумок), *Legal addresses and signatures of the parties* (Юридичні адреси і підписи сторін) [UN Procurement Manual, 2007].

Структура типового простого договору за Принципами європейського договірного права виглядає наступним чином:

1. *Title / Назв* — назва договору включає тип операції (купівля, послуги, аренда), також зазвичай містить номер;

2. *Preamble / Преамбула* — преамбула ідентифікує документ як контракт, залучені сторони та іноді дату угоди;
3. *Parties / Сторони* — у цьому розділі вказуються сторони договору, включаючи їхні імена, адреси та правовий статус;
4. *Recitals (Consideration and Purpose) / Декларації (Розгляд і мета)* — декларації містять передумови та контекст контракту, пояснюючи причини для укладення угоди та цілі, яких потрібно досягти;
5. *Operative Clauses (Terms and Conditions) / Розпорядчі положення (Умови)* — це ядро контракту, що містить конкретні положення та умови, які регулюють права та обов'язки сторін. Зазвичай він включає положення;
6. *Offer and Acceptance / Пропозиція та згода* — формулювання контракту, включаючи пропозицію та її акцент;
7. *Subject Matter / Предмет* — опис змісту контракту;
8. *Price/Payment / Ціна/Оплата* — узгоджена ціна або умови оплати;
9. *Delivery and Performance / Доставка та виконання* — як і коли сторони повинні виконати свої зобов'язання;
10. *Time of Performance / Термін виконання* кінцеві терміни виконання включають умови та опис виконання зобов'язань;
11. *Termination / Розірвання* обставини, за яких договір може бути розірвано;
12. *Dispute Resolution / Вирішення суперечок* — процедури вирішення суперечок у випадку порушення домовленостей;
13. *Governing Law / Застосовне право* — правова система, яка регулює договір;
14. *Force Majeure / Форс-мажор* — положення щодо непередбачуваних подій, які можуть вплинути на виконання контракту;
15. *Confidentiality / Конфіденційність* — зобов'язання щодо захисту конфіденційної інформації;
16. *Indemnification and Liability / Відшкодування та відповідальність* — положення, пов'язані з відповідальністю та відшкодуванням;

17. *Assignment and Subcontracting / Передача та субпідряд* — умови передачі прав або субпідрядних зобов'язань;
18. *Amendments / Зміни* — Порядок внесення змін до договору;
19. *Entire Agreement / Повна згода* — положення про те, що письмовий договір містить повну згоду між сторонами;
20. *Signatures / Підписи* — договір зазвичай укладається підписами сторін або їхніх представників, що свідчить про їхню згоду та намір дотримуватися умов контракту;
21. *Annexes and Appendices / Додатки* — додаткові документи чи матеріали, на які є посилання в договорі або додаються для подальших роз'яснень;
22. *Severability and Interpretation / Роздільність та тлумачення* — положення, які роз'яснюють, як слід тлумачити контракт і наслідки визнання будь-якої частини контракту недійсним;
23. *Notices / Повідомлення* — інформація про те, як і куди слід надсилати офіційні повідомлення та повідомлення.

Необхідно зауважити, що така базова рекомендована структура типового зразка може бути використана без змін для простих контрактів, а для складних контрактів ця типова структура ускладнюється й отримує додаткові розділи, пункти і підпункти.

Наприклад, типовий договір UNDP (United Nation Development Program) / ПРООН (Програма розвитку ООН) – є складним з точки зору структури. Він складається з 38 розділів, де кожний розділ складається з пунктів і підпунктів. За умови однакового форматування, англійська версія цього договору має 34 сторінки, українська версія має 32 сторінки, французька версія має 35 сторінок. Не зважаючи на зміну кількості сторінок, всі ці типові документи зберегли структурний поділ типового контракту. Щоб стати постачальником ПРООН, зацікавлені сторони повинні прийняти Загальні положення та умови контракту (*General Terms Contract*), надати документи, які підтверджують ділову репутацію та виконати ряд інших зобов'язань.

Часові рамки виконання контракту також прописуються в розділі *General Terms Contract*. На основі аналізу були виділені групи стандартних виразів, що служать для позначення тимчасових рамок:

Таблиця 2.1

Групи стандартних виразів, що служать для позначення тимчасових рамок

Англійська	Українська
as of the date	з дати
as at the date	станом на якусь дату
from (and including), on or after	з...(і включно), після
at least, at the latest	не пізніше
not less than, not earlier than	не пізніше, не раніше ніж за
with effect from the date of	Набирає чинності з зазначеної дати
the term of ... shall be effective from the date of	термін дії ... повинен набувати чинності від дати

Файли типових контрактів надаються у відкритому доступі на сайті організацій разом з пакетом вимог до потенціальних партнерів. На сайті ПРООН (<https://www.undp.org>) є розширена інформація для потенціальних постачальників, яка включає 25 документів, включно з Типовий контракт закупівлі (товари та/або послуги), Типовий договір на виконання будівельних робіт, Типова угода про повернення кредиту, Типовий договір позики з відшкодуванням. Структура контракту ПРООН є сталою, і ні співробітники відділу закупівель, що представляють ПРООН, ні постачальники не можуть змінювати ці умови контракту, будь-які зміни потребують консультації та згоди Офісу юридичної підтримки.

Типовий контракт ПРООН представляє собою письмову оформлену типову угоду двох або більше суб'єктів представників ООН та їх контрагентів, що регламентує різні аспекти купівлі-продажу товарів і послуг. Як правило, він укладається в письмовій формі за стандартною структурою. Тож ПРООН ставить до своїх постачальників та партнерів високі вимоги морально-етичного характеру, які окреслені в Кодекс поведінки постачальників ООН, Політика ООН проти шахрайства, Інструкції з розслідування, Соціальні та

екологічні стандарти, Політика перевірки постачальників. Ділова репутація дуже важлива для такої поважної організації як Організація Об'єднаних Націй.

Найбільш очевидними композиційними особливостями контракту ПРООН є чіткий поділ тексту контракту на розділи, підрозділи, параграфи, пункти та підпункти, а також тенденція до відображення значущої інформації у межах одного речення. Типовий договір на закупівлю товарів УВКБ ООН складається з 38 розділів. В українській версії цього контракту вся структура та поділ на розділи, пункти і підпункти зберігається (див. Додаток А). Так, англійський текст та його український переклад мають ідентичну зовнішню макроструктуру, яка складається з назви конвенції, преамбули (Preamble), тридцяти восьми пронумерованих пунктів та Додатку (Annex). Нумерація пунктів арабськими цифрами збережена. У преамбулі (Preamble) вказуються сторони, що укладають даний контракт. Після головної частини можемо віднести обов'язкові пункти договору, зокрема предмет контракту, ціна товару, найменування товару (асортименти, розміри, моделі, комплектація), загальна сума контракту. Зокрема, тут є вказівка на термін дії контракту. У пункті «Заяви та гарантії» (Guarantee) обов'язково фіксуються гарантійні строки й обговорюються випадки виходу встаткування з ладу. Додатково у даному пункті сторони вирішують, хто буде усувати дефекти у разі їх виникнення.

Усі контракти обов'язково містять номер, місце та дату підписання, назви сторін, що укладають контракт, предмет контракту, умови доставки, оплати, прийняття, транспортування товару тощо. Усі розділи контракту можна розділити на такі групи: суттєві, звичайні тощо. До суттєвих відносимо Преамбулу з вказівкою на реквізити контракту; найменування контракту; дату та місце підписання контракту; повну назву сторін, хто підписують і на якій основі. Окрім того, до суттєвих груп належать: предмет контракту; права й обов'язки сторін і розділ, що описує послідовність виконання зобов'язань кожної зі сторін (дії, послідовність, терміни) та підписи представників сторін. До звичних пунктів відносимо «Додаткові умови контракту», а до інших

(несуттєвих) відносимо кількість примірників контракту; пояснення термінів. Також додатковими, але не обов'язковими пунктами контракту є: *Misrepresentation, Remedies, Rescission, Indemnity, Damages, Common Mistake, Unilateral Mistake, Mutual Mistake, Frustration, Fraud Clause* [Рекомендації для підрядників UNDP, 2022]. Контракт може завершуватися «Додатком», до якого можуть входити додаткові угоди по ходу виконання самого контракту.

Структура типового контракту УВКБ ООН може мати відмінності від структури типового національного контракту, яка залежить від культурологічних особливостей певної країни, а також від особливостей її правової системи. Наприклад, контрактне право допускає, що фактична структура контракту може відрізнятися залежно від конкретної операції, залучених сторін і застосовної правової системи. Дуже важливо ретельно складати контракти, щоб відповідати потребам і вимогам конкретної угоди.

Зазвичай, найбільш поширеними та рекомендованими пунктами контракту в українській юридичній практиці є: номер контракту; місце та дата підписання; сторони, які підписують контракт; предмет контракту; якість товарів; ціна; пункт призначення; термін доставки; вимоги щодо пакування та маркування; умови оплати; умови прийняття товару; умови транспортування; гарантії та санкції; умови арбітражу; форс-мажорні обставини; юридичні адреси сторін; підписи Продавця та Покупця.

Як зауважують і мовознавці, і юристи, і економісти: «усі додатки є невід'ємною частиною контракту» [Калюжна 2004б, с. 163]. Всі пункти і розділи, оформлення та реєстрація, структура та зміст загалом контракту, що укладається на території України, повинні відповідати вимогам «Положення про форму економічних договорів (контрактів)» від 06.09.2001 № 201. Зокрема в Україні діють принципи контрактного права УНІДРУА, розроблені Міжнародним інститутом уніфікації приватного права (The International Institute for the Unification of Private Law). Це незалежна міжурядова організація, чия мета є метою є вивчення потреб і методів модернізації, гармонізації та координації приватного і, зокрема, комерційного права між

державами та групами держав, а також формулювання єдиних правових інструментів, принципів і правил для досягнення цих цілей. В 1995 році ця організація запропонувала типові принципи, форму і зміст контракту на основі загальних принципів права, *lex mercatoria* або аналогічними положень. Вони можуть слугувати як приклад для національних та міжнародних законодавств. Типові положення можуть застосовуватись, коли сторони не обрали право, яким буде регулюватись їхній договір, для тлумачення або доповнення міжнародних уніфікованих правових актів.

Розглянувши та порівнявши структурні особливості українських та англійських контрактів УВКБ ООН та ПРООН, ми можемо зробити висновок, що загалом оригінал та переклад контрактів зберігають ідентичність у структурі та формі написання.

У рекомендаціях для виконавців зауважується, що структура і форма контракту є гнучкою, і може змінюватися за узгодженням сторін. Зміст контракту становлять його умови, про які сторони домовилися в процесі укладання контракту та попередніх переговорів. Закономірно, що при перекладі виникають певні труднощі структурного характеру, адже існують законодавчо визначені обов'язкові розділи та пункти контракту. Коли мова йде про міжнародний контракт, то структура контракту має відповідати законодавству двох країн.

Сторони, що укладають контракт, не повинні мати жодних труднощів із отриманням та розумінням інформації. Усі переклади контрактів документів базуються на одній структурі, мають свої правила і стандарти. Як правило, перш ніж приступати до роботи, професійний перекладач вже має уявлення про те, яка лексика повинна використовуватися при складанні договорів, на яких шаблонах вони ґрунтуються і яка у них структура.

Дотримання вимог по збереженню структурних одиниць контракту допомагають фахівцеві уникаючи пересічних помилок при підборі мовних еквівалентів при перекладі. У структурному аспекті, при завершенні роботи над текстом контракту потрібно перевірити відповідність кількості абзаців,

пунктів, речень, параметрів форматування, обсягу. Перекладач повинен зберегти правильну нумерацію, структуру, і формат тексту контракту.

Саме структура контракту визначає основні етапи та послідовність перекладу документу. У процесі перекладу необхідно дотримуватися цієї логічної структури, щоб забезпечити зрозумілість та послідовність викладу правової інформації для обох сторін контракту. Важливо враховувати специфіку структури різних видів контрактів, так як різні види угод можуть вимагати різної форми викладу. Наприклад, контракт на постачання може мати іншу структуру порівняно з контрактом на надання послуг. Правильне використання заголовків, нумерації пунктів та інших структурних елементів сприяє легшому розумінню тексту контракту. Це допомагає забезпечити точність та уникнути невірних тлумачень правових зобов'язань сторін.

Ефективний переклад структурних аспектів контрактів з англійської на українську мову передбачає ретельне врахування логічної будови оригіналу та вміння адаптувати цю структуру до лінгвістичних та культурних особливостей української мови. Правильне врахування цих аспектів гарантує якісний та зрозумілий переклад контрактів для всіх сторін.

2.2 Лексичні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову

Серед мовних особливостей контрактів необхідно насамперед відзначити лексику даних документів. Лексичною базою усієї міжнародної документації є загальноживана лексика нейтрального пласта, яка поєднується зі спеціальною та термінологічною лексикою, а також скороченнями, аббревіатурами, неасимільованими латинськими та французькими запозиченнями. Частотність кожного лексичного шару не є однаковим і залежить від сфери діяльності, яка стосується певного контракту. Якщо

загальноживана лексика складає більшість елементів тексту, то спеціальна лексика представлена в меншій кількості. Термінологія в контрактах змінюється залежно від сфери, галузі, діяльності, тематики, профілю та питань, які є предметом домовленостей. Традиційно, терміни та термінологічні звороти стають сталими через повторне використання в офіційних документах, словниках, довідниках та глосаріях. У текстах контрактів загальноживана лексика нейтрального пласта виступає основною. Окрім цього, виділяються спеціальна та термінологічна лексика, скорочення, а також вирази з латинської та французької мов. При перекладі важливими є адекватність та еквівалентність усіх лексичних пластів контрактів, щоб забезпечити чітке розуміння умов і положень для всіх сторін, і зберегти юридичну точність. Хоча загальноживана лексика є основою, спеціалізовані терміни та юридичні елементи роблять переклад контрактів складним видом діяльності, зважаючи на високі вимоги до точності та ясності.

Лексичні особливості контрактів досить суттєві. Насамперед тут можна відзначити використання термінів та професіоналізмів відповідно до тематики та змісту документа. Так, наприклад, у типовому договорі купівлі товарів можна зустріти наступні терміни:

Таблиця 2.2
Термінологія, яку можна побачити у типовому договорі купівлі товарів

Оригінал	Переклад
inspection by UNHCR	перевірка інспекторами УВКБ ООН
invoice	рахунок
funds	фонди
value added tax	податок на додаткову вартість
definitive payment	остаточна виплата
internally displaced person	внутрішньо переміщена особа
livelihood	засоби до існування
tangible materials	матеріальні матеріали
reasonable written accountings from the Contractor	письмова звітність від Виконавця
first necessity	першої необхідності

Продовження таблиці 2.2

perishable	продукти, які швидко псуються
consignee	отримувач
undersigned	сторони, що підписалися
governmental authority	урядовий орган
the exemptions of UNHCR from such taxes, restrictions, duties, or charges	звільнення УВКБ ООН від таких податків, обмежень, зборів або зборів
suits, proceedings, claims, demands, losses or liability	спори, провадження, позови, вимоги, збитки чи відповідальність

Мова типових контрактів та рекомендацій УВКБ ООН та ПРООН використовує такі терміни, як *stipulation*, *affidavit*, *binding precedent*, *nolo contendere*, *statute* не пояснюючи їх визначення. Отримувачів допомоги називають по різному: *clients*, *special categories of population*, *households*, *internally displaced person*, *refugees*, *people in need* [Рекомендації, 2021б].

Англійські аббревіатури перекладаються відповідними українськими скороченнями і надаються розшифровки. Тим не менш, можна виділити найбільш частотні групи скорочень: графічні, ініціальні, комбіновані. У процесі аналізу було також виявлено, що для контрактів характерне використання скорочень та аббревіатур. Вони застосовуються, головним чином, для позначення найменувань організацій, підприємств та їх форми власності, валюти, типу документів:

Таблиця 2.3

Скорочення та аббревіатури, які використовуються в контрактах

Англійська	Українська
UNHCR: The United Nations Office of the High Commissioner for Refugees	УВКБ ООН Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
UNDP: United Nations Development Programme	ПРООН: Програма розвитку ООН
IDP: Internally displaced people	ВПО: Внутрішньо переміщені особи
IMF: International Monetary Fund	МВФ: (Міжнародний валютний фонд)
ICC: International Chamber of Commerce	МТП: Міжнародна торгова палата

Продовження таблиці 2.3

C.I.F.: Cost, insurance, freight	СІФ: вартість, страхування та фрахт;
Ltd.: limited	ТОВ.: Товариство з обмеженою відповідальністю
encl.: enclosed	вкл.: вкладено
doc.: document	док.: документ
see attch.: see attachement	див. дод.: див. додаток
dols.: dollars	дол.: долари

Якщо типові контракти містять аббревіатури та скорочення, що можуть мати різні еквіваленти в перекладі, тому іноді у міжнародних документах такі аббревіатури розшифровуються та перекладаються через калькування та описовий переклад.

Наприклад, *programme Water, Sanitation and Hygiene (WASH)* перекладається як *програма Санітарія, вода та засоби гігієни (WASH): to deliver WASH items — надати предмети санітарії, воду та засоби гігієни (WASH)*.

Для поєднання речень використовуються застарілі архаїчні складні прислівники: *hereby, thereby, whereby, hereafter, thereafter, whereafter, hereupon, thereupon, whereupon, herein, therein, wherein, herewith, therewith*. Зі стилістичної точки зору, власне лексичні архаїзми можна знайти в стилі офіційних документів, в юридичній мові, у всіх видах законів, в дипломатичних документах, наприклад *aforsaid, hereby, therewith, hereinafter named*. Такий великий спектр прислівників потрібен для відображення складних відносин та зобов'язань, які виникають за умови підписання контракту. В українській мові немає такого розмаїття архаїчних прислівників: до того ж архаїзми не вживаються при перекладі контрактів.

Наприклад, в текстах контрактів часто вживається фраза *including, but not limited to (включаючи, але не обмежуючись)*, яка дозволяє розширити юридичний зміст документу [Типовий контракт, 2021a].

Таблиця 2.4

Вживання фрази including, but not limited to (включаючи, але не обмежуючись)

Оригінал	Переклад
including but not limited to, a review of any criminal history	включаючи, але не обмежуючись, огляд будь-якої кримінальної історії
including but not limited to limitation, storage of equipment, materials, supplies and parts	включаючи, але не обмежуючись цим, зберігання обладнання, матеріалів, витратних матеріалів і частин
including but not limited to any extension thereof, including but not limited to the granting to the affected Party	включаючи, але не обмежуючись, будь-яке подовження терміну, включаючи, але не обмежуючись, надання постраждалій стороні
including but not limited to its subsidiary organs	включаючи, але не обмежуючись, його допоміжними органами
including but not limited to Article 32	включаючи, але не обмежуючись статтею 32

Ця фраза *including but not limited to* є універсальною, бо гарантує захист в суді, оскільки суди вважають, що таке включення означає вичерпний перелік предметів, обставин, дій, які не можливо передбачити заздалегідь.

Окрім того, у типових контрактах ООН та УВКБ використовуються так звані книжкові слова, наприклад: *approximate demand* – *приблизний попит*, *area* – *площа*, *compute* – *підраховувати*, *denote* – *позначати*, *exclude* – *виключати*, *feasible* – *можливий*, *homogeneous* – *однорідний*, *indicate* – *вказувати*, *initial* – *початковий*, *internal* – *внутрішній*, *proceed* – *діяти*. [Типовий контракт, 2021б].

Під час перекладу лексики у тексті контрактів відбуваються звуження або розширення, заміна існуючих значень. Наприклад:

Таблиця 2.5

Звуження та розширення під час перекладу контрактів

Оригінал	Переклад
inspection by UNHCR	перевірка інспекторами УВКБ ООН
take all necessary steps, execute all necessary documents	вжити всіх необхідних заходів, оформити всі необхідні документи

Продовження таблиці 2.5

shall not advertise or otherwise make public	не повинні рекламувати чи іншим чином оприлюднювати
The Contractor acknowledges and agrees	Виконавець погоджується з
workers' compensation insurance, or its equivalent	страхування працівників, або інше відповідне страхування
employer's liability insurance, or its equivalent	страхування ризиків роботодавця, або інше відповідне страхування
in whole or in part, in any suit or proceeding	повністю або частково, в будь-якому позові чи провадженні

До специфічних лексичних засобів стилю контрактів мовознавці відносять також так звані стандартні фрази. Мається на увазі коло стійких, традиційно вживаних словосполучень, які багатократно повторюються в готовому вигляді в текстах. Кліше – «дво- або багатокомпонентні словосполучення, які використовуються в різних контекстах з однаковим лексичним значенням» [Тарасюк 2020в, с. 16].

У процесі дослідження, нами були відзначені кліше та стандартні вирази з типових договорів ПРООН та УВКБ ООН, за допомогою яких запроваджуються такі обов'язкові пункти договорів, як зобов'язання, права та відповідальність сторін: *to have the right, be entitled to* (мати право); *to assign/transmit one's rights* (передавати свої права); *to perform / discharge/ fulfill/ comply with obligations* (виконувати обов'язки); *to bear all the obligation* (нести зобов'язання), *to undertake an obligation* (брати він зобов'язання); *to release from obligations, to relieve from performing the obligations* (звільняти від зобов'язань) тощо.

Ось додаткові приклади стандартних речень та формулювань англійських контрактів УВКБ та ПРООН та переклад на українську мову:

- *The parties entered into a contract / Сторони уклали контракт;*
- *Both parties agreed to the terms / Обидві сторони погодилися з умовами;*
- *This contract is binding / Ця угода є обов'язковою;*

- *The effective date of this contract is June 7, 2022 / Дата набуття чинності цього контракту – 7 червня, 2022;*
- *Either party may request termination of the contract / Будь-яка сторона може подати запит на розірвання контракту;*
- *Any disputes will be resolved through arbitration / Будь-які спори вирішуватимуться шляхом арбітражу;*
- *This contract shall be governed by the laws of Ukraine / Цей контракт підпорядкований законам України;*
- *The consideration for this contract includes payment and services / Умови цього контракту включають оплату та послуги;*
- *Both parties agree to sign a confidentiality agreement / Обидві сторони погоджуються підписати угоду про конфіденційність.*

Всі зазначенні вище приклади належать до стандартних формулювань, традиційних для контрактів. Ці фрази є перформативними та юридично зобов'язуючими, тому що вони сприяють закріпленню та реалізації домовленості. Загальна ідея полягає в тому, що контракт стає юридично обов'язковим, коли сторони виразили згоду на умови угоди і готові дотримуватися їх. Згода на угоду є основою правових відносин, регульованих контрактом, і відіграє ключову роль в захисті прав і обов'язків сторін. Ось декілька формулювань, які виражають добровільну згоду на домовленість:

- *“This Contract is entered into by and between [Party A] and [Party B].” (Цей Контракт укладено між [Сторона А] та [Сторона В]);*
- *“Both parties hereby agree to the terms and conditions set forth in this Contract.” (Обидві сторони тут погоджуються з умовами, визначеними в цьому Контракті);*
- *“By signing below, the Parties acknowledge their acceptance of this Contract.” (Підписавши нижче, Сторони підтверджують свою згоду на Контракт);*
- *“The Parties mutually consent to be bound by the terms and conditions*

of this Contract.” (Сторони взаємно погоджуються виконувати умови цього Контракту);

- “*The execution of this Contract by both Parties signifies their agreement to its terms and conditions.*” (Підпис цього Контракту обох Сторін свідчить про їхню згоду з умовами);

- “*The Parties hereto have read, understood, and accepted all the terms of this Contract.*” (Сторони, що є їм, прочитали, зрозуміли і прийняли всі умови цього Контракту.);

- “*Each Party affirms its willingness to be legally bound by this Contract.*” (Кожна Сторона підтверджує свою готовність бути юридично зв’язаною цим Контракту.);

- “*The Parties have executed this Contract as of [Date].*” (Сторони підписали цей Контракт з [Дата].);

- “*The Parties hereby express their full and complete acceptance of the terms and conditions of this Contract.*” (Сторони виражають свою повну та абсолютну згоду з умовами Контракту.).

У контрактах існує виражена тенденція зберігати незмінний набір лексичних штампів для позначення домовленостей, і це пояснюється високою консервативністю офіційно-ділового стилю. Тому і відзначається висока частотність вживання одних і тих самих формулювань. Лексика контрактів стандартизується через повторне і звичаєве вживання в текстах, набуває ознак кліше. Такі слова, вирази, фрази і формулювання творять спеціальну лексику міжнародних документів. До цього лексичного пласту часто входять латинські та французькі словосполучення. Так як спеціальна лексика завжди вживається в прямому, номінативному значенні, це надає контракту офіційності, однозначності, точності.

Контракти ООН представляють великий інтерес з точки зору лексикології ще і з тієї причини, що їх словниковий склад достатньо стабільний. Слова, як правило, мають пряме, чітко обумовлене значення та не

мають жодної емоційної конотації. У результаті цього ми можемо виділити лексику, наявну практично у кожному контракті.

Ще однією лексичною особливістю є наявність прийоменникових зворотів, наприклад: *subject to, solely on condition that, on the understanding, on conditions that*. Також в тексті контрактів є багато латинізмів: *vis-a-vis, pro rata, pari passu, extra, inferior/superior*, які часто застосовуються для визначення термінів платежів, умов доставки, якості товарів. Також в контрактах можна зустріти архаїзми і рідковживані слова, притаманні лише юридичній сфері: *ultima, proxima, ipso facto*.

Найбільш поширеною лексичною одиницею французького походження у мові контрактів є словосполучення *force majeure*, яке являє собою значущий пункт будь-якого контракту та слугує для позначення непередбачуваних або екстрених ситуацій.

У лексиці контрактів ПРООН існує значна кількість слів, які вживаються у значенні, властивому лише у даному дискурсі:

Financially solvent - фінансово платоспроможний;

All rights, licenses, authority and resources - усі права, ліцензії, повноваження та ресурси;

For the avoidance of doubt - щоб уникнути сумнівів;

In the event of any advantageous technical changes - у разі будь-яких вигідних технічних змін;

A payment method pursuant - спосіб оплати відповідно;

The payment of such advance shall be contingent upon receipt and acceptance - сплата такого авансу залежить від отримання та акцепту;

Any payment, indebtedness or other claim - будь-який платіж, заборгованість чи інша вимога;

Requirements specified in the Contract regarding - вимоги, зазначені в Контракті стосовно. [Типовий контракт ПРООН]

Зокрема, часто вживаються скорочення латинського походження: *e. g.* (*for example*), *et al.* (*and others*), *etc.* (*and so on*), *v. v.* (*quite the opposite*), *i. e.* (*that*

means), *inter alia*.

Переклад контрактів з української на англійську мову має багато лексичних труднощів. Найголовніша умова адекватного перекладу, це те, що перекладач повинен залишатися в межах офіційно-ділового стилю. Часто рішення про вибір слова або конструкції «приймається на основі традиції, що склалась в області контрактного права та «контексту, ситуації та довідкової інформації» [Ярова 2011б, с. 165]. При перекладі контрактів необхідно брати до уваги специфіку лексичного складу цих документів, певного набору слів та словосполучень, які формують лексичні особливості даного різновиду текстів офіційно-ділового стилю. Усі вони належать до офіційної письмової англійської мови, не використовуються у неформальній англійській мові та рідко вживаються в офіційній розмовній англійській. Деякі лексеми вже мають зафіксоване значення, і тоді у перекладі українською мовою, перекладач замінює їх фіксованими відповідниками, закріпленими за конкретним англійським словом, що є свідченням стандартизації.

Вагомою є різниця англійської юридичної мови та української юридичної мови. Наприклад словосполучення *full juridical personality* перекладається як *має повну правосуб'єктність*, а не *повна юридична особа*.

Окрім того, в контексті перекладу контрактів часто можна зустрітися з фальшивими друзями перекладача, тощо в українській мові є велика кількість «англіцизмів, інтернаціоналізмів та латинізмів, котрі можуть набувати різного трактування у юридичному дискурсі різних мов» [Калюжна 2004в, с. 81].

Перекладач повинен використовувати аналогічні фрази, які мають схоже юридичне значення. Перекладачу слід зрозуміти поняття, визначення та терміни, які містяться в контракті, і знайти відповідність у мові перекладу.

В юридичних документах часто використовуються специфічні фрази та вирази, які можуть бути складними для перекладу. Наприклад, *force majeure*, *liquidated damages*, *indemnification*, *compensation* тощо. Перекладачу необхідно бути знайомий з юридичною термінологією та її перекладами в обох мовах. Як зазначають дослідники, які вивчають лексичні характеристики юридичної

термінології англійської мови в межах україномовного перекладу, «стійкі термінологічні словосполучення значно легше піддаються перекладу, ніж складні слова-терміни, тому що в них усі компоненти граматично оформлені, що полегшує розкриття смислових зв'язків між ними. Тому зазвичай змістове значення термінологічних словосполучень не допускає варіантів у тлумаченні.

Насправді мова контрактів слідкує за точністю посилань; звідси тенденція до лексичного повторення, а отже, до функціональної надмірності. Перекладач не має права пропускати такі повтори. З точністю пов'язана традиція уникати в текстах контрактів відносних та демонстративні займенників (*he, she, it, this, that*). Натомість вживаються слова *the same, such і said* в специфічному значенні. Наприклад, *the same* означає посилання на попередній текст, *such* виконує вказівну функцію, *said* виконує функцію визначеного артикля чи вказівного займенника. Лексичні труднощі при перекладі контрактів можуть виникати через використання великої кількості архаїчних прислівників та сполучників, які важко знайти в інших видах документації: *herein, hereof, hereinafter*. Складний сполучник *whereas* часто використовується на початку контракту та має значення протиставлення, контрасту або поступки. На українську мову цей сполучник перекладається як «оскільки», «беручи до уваги», «у зв'язку з тим, що», «виходячи з того, що». Складний прислівник “whereby” означає «таким чином», «шляхом», «за допомогою чого», «у силу чого»: вибір перекладу залежить від контексту контракту.

Ще одна лексична проблема перекладу контрактів - це переклад дублетів. Як пише американський вчений, юридичні дублети – «це два майже однакових за значенням синоніми, об'єднані сполучником, що вживають разом як один термін у юридичних текстах» [Tiersma 1999, p. 31].

Традиційно упродовж століть юристи вважали, що потрібно використовувати додаткові слова-синоніми, щоб забезпечити юридичну точність документів. У типових контрактах ПРООН помітна повторюваність і надмірність задля юридичної точності. Наприклад:

Таблиця 2.6

Слова-синоніми (дублети) в контрактах

Оригінал	Переклад
shall not take or perform any action	не вживати й не виконувати жодних дій
any obligations or duties under the Contract	будь-які зобов'язання або обов'язки за Контрактом
any premises or facilities	будь-які приміщення
each and every	кожний
part and parcel	невід'ємна частина
rest, residue and remainde	залишки
substantial and significant developments	суттєві зміни
the prior written authorization and consent	попередній письмовий дозвіл і згоду
to review and evaluate the qualifications	переглядати та оцінювати кваліфікацію
offer any direct or indirect benefit	пропонувати будь-яку пряму чи непрямую вигоду
litigation costs and expenses, attorney's fees, settlement payments and damages	судові витрати, гонорари адвокатів, платежі за урегулювання та відшкодування збитків
use such goods, property or services, or part thereof	використовувати такі товари, майно чи послуги або їх частину
claims and debts	претензій і борги
the award to any representative, official, employee, or other agent	неправомірний винагорода будь-якого представника, посадової особи, службовця чи іншого агента
null and void	нікчемний
packing and wrapping	пакування та упаковка
terms and conditions	правила та умови
dispute, controversy, or claim	суперечка, спір або претензія
the breach, termination, or invalidity	порушення, припинення або недійсність
all laws, ordinances, rules, and regulations	усі закони, розпорядження, правила та норми

Через свою багатомісячну історію в англійській традиції права утворилася велика кількість дублетів та використання синонімічних термінів,

що пов'язано з прецедентною природою англійського права. Під час перекладу на українську мову подібні дублети та синонімічні ряди також перекладаються навіть якщо це створює надмірність.

Вживання дублетів в тексті англійських контрактів пов'язано з прецедентною природою англійського права. Під час перекладу на українську мову структура подібних дублетів, зазвичай, не зберігається, що пояснюється змістовою надмірністю. Ось приклади перекладу дублетів з тексту контракту ПРООН: *terms and conditions* – умови, *valid and binding obligation* - дійсне зобов'язання, *responsible or liable* - відповідальний, *the complete and satisfactory delivery* - повна доставка, *inform and notify the Contractor* - повідомити Виконавця, *safety and security plan* - план безпеки, *any breach or violation* - порушення, *agree to and acknowledge* - погодитись. Наприклад: “*In consideration of the promises and the mutual covenants, warranties, terms and conditions herein... – «Беручи до уваги обіцянки та договірні обов'язки, гарантії, та умови, передбачені договором».*

Таким чином, дублетні словосполучення зазвичай перекладається українською мовою лише одним словом, оскільки, згідно з нормами української мови, потрібно уникати зайвої надмірності. Терміна не є адекватним.

Труднощі виникають через архаїзми в англійських контрактах, які традиційно збереглися в англійській юриспруденції. Надмірне вживання архаїзмів є характерною ознакою англійської правової традиції, яка не має відповідника в українській мові, тому при перекладі архаїзмів вживаються сучасні відповідники. При перекладі з української на англійську, перекладач використовує додавання, а при перекладі з англійської на українську – опущення архаїзмів або заміну на сучасну лексику. Використання архаїчних слів не є характерною рисою українських контрактів.

Наприклад: “*The Parties hereto acknowledge and agree that any discrepancy and/or dispute in application of this Agreement will be solved amicably...*” – «Сторони підтверджують та погоджуються, що будь-яка

суперечність та/чи спір при виконанні цього договору буде вирішуватися мирним шляхом».

Аналіз прикладів показав, що український переклад включає більше слів, щоб передати те саме юридичне поняття англійського оригіналу. При перекладі контрактів для вирішення лексичних труднощів, варто звертатися до перекладацьких трансформацій генералізації та конкретизації; описового перекладу, кальки, транскрипцій.

Наступною лексичною групою, що викликає певні труднощі перекладу, є англомова юридична термінологія. Ці складнощі виникають через відсутність перекладацьких еквівалентів та національні термінів в американському, британському, канадському праві. При перекладі на українську мову, перекладач повинен пам'ятати, що юридичні терміни можуть мати відмінне значення від українських термінів. Тобто еквівалентність та точність можуть не збігатися при перекладі.

Термін може бути «однослівним і складатися з ключового слова або являти собою термінологічну групу, до складу якої входить ключове слово чи ядро групи, одне або декілька лівих означень і одне або декілька правих чи прийменникових означень, що уточнюють або модифікують значення терміна» [Петренко 2019а, с 44]. Так само в аналізованих контрактах англійське слово “*law*” перекладається як «законодавство», «згідно законів», «право», «законність», а слово “*integrity*” перекладається як «добросовісність», «чесне дотримання законів», «цілісність». При перекладі таких термінів, як *action, act, claim, sentence, condition* часто перекладач користується прийомом генералізації або конкретизації. Як результат, під час перекладу юридичної термінології українською слід, перш за все, визначити семантику цих термінів, тобто встановити їхнє значення. Зокрема вибір контекстуального відповідника використовується при перекладі поліеквівалентних термінів.

Мовознавці наголошують на важливому аспекті лексичних характеристик юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу: «стійкі термінологічні словосполучення значно

легше піддаються перекладу, ніж складні слова-терміни, тому що в них усі компоненти граматично оформлені, що полегшує розкриття смислових зв'язків між ними. Тому зазвичай змістове значення термінологічних словосполучень не допускає жодних неточностей у тлумаченні терміна. Не менш важливу роль у процесі перекладу термінів міжнародного договору відіграє й їхня семантична природа» [Згурська 2010б, с. 536].

Також у процесі перекладу контрактів часто застосовується калькування – прийом перекладу термінів, коли у «якості еквіваленту простого чи (частіше) складного терміна мови оригіналу в мові перекладу вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику» [Корунець 2003в, с. 53]. Наприклад: *protection of life* – збереження життя, *legal status* – правовий статус, *execution of obligations* – виконання обов'язків, *competent contractor* – компетентний виконавець, *legal expertise* – правова експертиза [Типовий контракт надання послуг, 2021]. Також в текстах контрактів зустрічаємо такі слова як *accept* – акцепт; *clearing* – кліринг, *endorsement* – індосамент; *contractor* – контрактор [Типовий контракт, 2021в]. У даному випадку під час українсько-англійського перекладу контрактів використано транскодування – «перекладацька трансформація, коли звукова або графічна форма слова передається засобом алфавіту» [Чорноватий 2007в, с. 53].

Власне транскодування поділяється на транскрипцію, транслітерацію, змішані випадки, адаптація до фонетичної структури мови перекладу. Іноді такий прийом дозволяє створити чітко однозначний термін, проте це не так. Навпаки, транскодування може привести до створення зайвого слова, для якого вже існує відповідник у мові перекладу. Наприклад, в українському контексті часто вживаються слова «імплементация», «кейс», «стейкхолдери», «прайс», «імейл», і багато інших. Спочатку такі слова входять в українську мову як сленг, але згодом вони засвоюються і стають нормою. На думку Ірини Фаріон, що англіцизми забруднюють і калічать українську мову і необхідно боротися з цим явищем. За її словами: «Англоварваризація стає публічним

приниженням свого і піднесенням чужого» [Фаріон 2022, с. 1]. Отже, потрібно пам'ятати, що мовна політика та стилістика української мови накладають певні обмеження.

Часто при перекладі контрактів застосовується описовий переклад, тобто прийом перекладу лексичних одиниць мови оригіналу, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення. Такий переклад, ще називають експлікація. Він вживається для перекладу наступних слів та фраз: «*public social welfare institutions* – «державні установи, що займаються питаннями соціального забезпечення»; *acceptance* – «факт прийняття», *acceptance report* - акт прийняття-передачі товару; *Statement of Accounts* - акт звірвання рахунків». [Рекомендації, 2021в].

Інколи, іншомовний термін подається з додатковим роз'ясненням у формі примітки до відповідної частини тексту, де вжито термін, або окремо в частині контракту «Терміни», де роз'яснюються інші терміни.

За відсутності в юридичній термінології певної мови еквівалентних термінів рекомендується використовувати такі перекладацькі прийоми: запозичення, описовий переклад; термінотворення. Розглянемо випадки застосування цих способів на конкретних прикладах в додатку Б.

Складні випадки рекомендовано перекладати за допомогою варіацій трансформацій, наприклад пропонують такі комбінації:

- 1) перестановка + запозичення + додавання;
- 2) перестановка + калькування;
- 3) перестановка + описовий переклад;
- 4) перестановка + калькування + використання абрєвіатури;
- 5) перестановка + еквівалентний переклад + додавання

[Петренко 2019б, с. 46].

Розглянемо випадки застосування цих способів на конкретних прикладах. Прийом запозичення є найпростішим, оскільки дає змогу залишити термін незмінним, змінюється тільки його написання. Унаслідок

застосування такого способу до сучасної економічної і юридичної україномовної лексики увійшло багато іншомовних термінів. Серед поширених такі усталені економічні терміни, як *аваль*, *агент*, *акцепт*, *акція*, *брокер*, *вексель*, *гарантія*, *дебет*, *дебітор*, *демпінг*, *депозит*, *експорт*, *емісія*, *імпорт*, *капітал*, *квота*, *компанія*, *компенсація*, *консигнація*, *контракт*, *кооперація*, *корпорація*, *кредит*, *ліцензія*, *менеджер*, *операція*, *пролонгація*, *чек*, *форс-мажор* та багато інших.

Даний спосіб застосовується в українській договірно-правовій практиці дедалі частіше, що ілюструють наступні приклади: *default* – *дефолт* (невиконання обов'язку, платежу, несплата), *transaction* – *транзакція* (угода, операція). Іноді радять використовувати описовий переклад – це спосіб, який полягає у тому, що іншомовний термін або подібний до нього український термін подається з додатковим роз'ясненням. Описувати термін рекомендується безпосередньо в тексті – замість оригінального терміна, у формі примітки до відповідної частини тексту, де вжито термін, який роз'яснюється, або окремо в частині тексту, де роз'яснюються інші терміни.

Мовознавці та перекладознавці виділяють такі лексичні одиниці, які завжди потребують обережного перекладу: «назви організацій та установ, вчені звання, титули, назви посад», і пояснюють такі складнощі перекладу різницею контекстів і традицій.

Іноді іншомовні терміни через транслітерацію стають загально вживаними, хоча існує український відповідник. Вирішальним фактором у прийнятті рішення стосовно способу перекладу є контекст. Наприклад, термін *abandonment* може перекладатися як «відмова» (наприклад, від права), водночас у галузі страхування його транслітеровано як *абандування*, і у цьому випадку він означає «залишення предмета страхування на користь страхувальника». Подібна ситуація спостерігається і з багатьма іншими термінами, наприклад: *assent* – «акцепт», «акцептування»; *clearing* – 1) «звільнення від (митних) зборів», 2) «кліринг», «клірингова угода»; *endorsement* – 1) «схвалення», «підтвердження»; 2) «індосамент»; *freight* –

1) «вантаж», 2) «фрахт» [Типовий контракт, 2021г].

Іноді переклад терміну через калькування та транскрипцію створює новий україномовний термін-неологізм. Такий переклад пов'язаний із певним ризиком, тому рідко застосовується у сфері.

Вибір лексики при перекладі контрактів повинен відповідати нормам сучасної української мови та стилю офіційно-ділової мови, який регламентується ДСТУ 1.5:2003. «Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів». Відповідно до Правил, мовні засоби в офіційно-діловому стилі повинні вживатися згідно з їхнім прямим значенням, а у випадку, коли в мові існує два рівнозначних синоніми українського та англійського походження, рекомендується віддавати перевагу власне українському слову.

Існують різні погляди на вживання іншомовної лексики в офіційно-діловому стилі в українському мовознавстві. Більшість вчених зауважують, що інтернаціоналізмі слід використовувати лише в доречних випадках. Наприклад, слова іншомовного походження не варто вживати, коли є відповідники українського походження; не рекомендовано вживати в одному документі іншомовне слово та його український відповідник (апелювати – звертатися, дефект – недолік, екстраординарний – особливий). Отже, використання іншомовної лексики в офіційно-діловому стилі повинно бути обміркованим та аргументованим. Дотримання зазначених принципів сприятиме ясності та зрозумілості тексту, і додатково сприяє відповідності стилю та меті документа.

З урахуванням проведеного дослідження можна зробити кілька ключових висновків. По-перше, правильний вибір юридичної термінології є критично важливим для забезпечення точності та однозначності перекладу контрактів. Вірне використання термінів дозволяє уникнути непорозумінь та забезпечити відповідність юридичних понять української та англійської мов. По-друге, важливо враховувати контекст та специфіку контракту при виборі лексичних одиниць. Різні види угод можуть вимагати використання

спеціалізованих термінів та виразів, щоб вірно відобразити правові зобов'язання сторін. Також, варто враховувати нюанси культурного контексту і те, що деякі терміни можуть мати різне юридичне значення в різних країнах. Окрім того, необхідно звернути увагу на ці відмінності для забезпечення правильного тлумачення тексту контракту. Узагальнюючи, висновки цього розділу підкреслюють важливість точного та відповідного вибору лексичних одиниць у процесі перекладу контрактів. Це допомагає не лише забезпечити правильне тлумачення угод, але й зберегти юридичну точність та відповідність контексту обох мов.

2.3 Граматичні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову

Граматика безсумнівно грає надзвичайно важливу роль перекладі контрактів через специфічні форми вживання граматичних часів та ускладнений синтаксис речень для відображення великої кількості інформації у межах одного речення. Граматичні, синтаксичні, морфологічні особливості юридичних текстів, в тому числі контрактів стали об'єктом численних досліджень (Бхатія, Шугаєв, Ярова, Тієрса).

Велику увагу при перекладі контрактів також важливо приділяти складній граматиці речень, адже зазвичай один пункт контракту оформлюють як одне складне та довге речення. При аналізі оригінального тексту контракту і його перекладу, в першу чергу, було відзначено широке застосування складних речень: *“The Contractor acknowledges and agrees that neither the requirement for taking out and maintaining insurance as set forth in the Contract nor the amount of any such insurance, including, but not limited to, any deductible or retention relating thereto, shall in any way be construed as limiting the Contractor’s liability arising under or relating to the Contract. – Виконавець*

визнає та погоджується з тим, що жодна вимога щодо оформлення та забезпечення страхування, які викладено в Контракті, ні сума будь-якого такого страхування, включаючи, але не обмежуючись, будь-яку франшизу чи утримання, пов'язану з нею, жодним чином не повинні тлумачитися як обмеження відповідальності Виконавця, що виникає за Контрактом або пов'язана з ним.»

Тексти типових договорів ПРООН та УВКБ ООН – є зразками складної граматики і зазвичай містять складні підрядні, сурядні, та підрядно-сурядні речення. Часто один пункт чи підпункт – це довге речення, що складається з багатьох речень. Граматично речення поєднуються двома різними способами: паратактично (сурядно) та гіпотактично (підрядно). Паратак西斯 призводить до рівноправного зв'язку речень, а гіпотак西斯 стосується підпорядкування речень і елементів речень. Це створює синтаксичну складність та надмірну довжину речень в контракті. Одне речення може поширюватися на цілий абзац і містить безліч незалежних та залежних речень. Така ускладнена граматика є характерною для юридичної англійської, і спричиняє деякі труднощі розуміння навіть у пересічних англомовних громадян: *“The Contractor shall comply with all applicable international standards and national labor laws, rules and regulations relating to the employment of national and international personnel in connection with the Services, including, but not limited to, laws, rules and regulations associated with the payment of the employer’s portions of income tax, insurance, social security, health insurance, worker’s compensation, retirement funds, severance or other similar payments*

«Підрядник повинен дотримуватися всіх відповідних міжнародних стандартів і національних законів, правил та норм, які стосуються зайнятості національного та міжнародного персоналу в рамках послуг, включаючи, але не обмежуючись законами, правилами і нормами, пов'язаними з оплатою частки податку на прибуток, страхування, соціального захисту, медичного страхування, страхування на випадок нещасного випадку на роботі, пенсійних фондів, відшкодування або інших подібних виплат.»

Англійське речення з пункту 8.9. є ілюстрацією ускладненої граматики. Воно містить 48 слів. Це речення містить комплексну конструкцію, що включає в себе різні види зв'язків. За будовою, основна частина речення є незалежною розповідною конструкцією, яка вказує на дію (підрядне). Проте, у цій основній частині використовується вставне слово “*including, but not limited to,*” яке вводить додаткові приклади (сурядне) до основної думки, розширюючи її. Таким чином, можна сказати, що це складне речення з сурядним та підрядними структурами.

Українське речення містить 45 слів. Порівнюючи переклад із зазначеним оригінальним реченням, основна граматична різниця полягає в тому, що в українському перекладі було використано деякі додаткові слова, які роблять текст більш розгорнутим і докладним. В оригіналі “*including, but not limited to*” скорочено до «включаючи, але не обмежуючись», в українському перекладі, щоб передати ту саму ідею більш детально. Деякі інші слова і фрази також додані для кращого розуміння, такі як «які стосуються», «в рамках», і «пов'язані з». Загалом, переклад був зроблений, щоб передати ту саму ідею і забезпечити чіткість і розуміння тексту для україномовного читача.

Перестановка як вид перекладацької трансформації – це зміна розташування мовних елементів у тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу. Елементами, що можуть піддаватися перестановці, є зазвичай слова, словосполучення, частини складного речення і самостійні речення в тексті. Згадані вище речення свідчать, що розбіжності в характері синтаксичного словопорядку англійської та української мови призводять до зміни компонентів тема-рематичної структури.

Окрім того, при перекладі часто використовується трансформація додавання, внаслідок якої в перекладі збільшується кількість слів, словоформ або членів речення для правильної та точної передачі смислу оригіналу, та/або дотримання мовленнєвих норм, що існують у культурі мови перекладу. Також тут вживається заміна членів або частин речення.

Заміна членів речення призводить до перебудови його синтаксичної структури. Коли рівень граматичної складності речення у вихідній мові нижче, потрібно додати граматичні структури, що зберегти норми офіційно ділового стилю. Інколи рівень граматичної складності оригіналу є вищим, ніж дозволяють можливості мови перекладу, тоді потрібно застосовувати опущення або спрощення. Тут потрібно бути обережними з повторами, щоб не видалити смислові частини, бо це буде помилкою.

При перекладі на українську мову, речення є складною конструкцією з декількома складовими частинами і містить вставку *«включаючи, але не обмежуючись»*, яке вводить додаткові приклади, але ці приклади не є самостійними реченнями і залежать від основної частини. Таким чином, речення має складну структуру, яка поєднує в собі як елементи сурядного, так і підрядного речень.

В контрактах часто зустрічаються речення умови та припущення, які можуть бути позитивними (*if, when, where, whenever, wherever, provided that, in the event that/of, assuming that, so long as та багато інших*) або негативними (*unless, failing, should ... not..., except as/where/if, but for тощо*). Це допомагає передбачити багато можливих ситуацій, сценарії та винятки при виконанні зобов'язань та умов контракту.

Граматичною родзинкою при перекладі контрактів можна вважати номіналізацію, оскільки в українській традиції юристи віддають перевагу іменникам замість дієслів. Номіналізація – це процес перетворення дієслів або прикметників на іменники. У перекладі контрактів з англійської мови на українську, номіналізація може бути важливою, оскільки вона дозволяє структурувати інформацію та зрозуміло викласти умови контракту. Ось приклади номіналізації: *завершення (terminate), збереження та ремонт (to maintain and repair), оплата (pay)*.

Переклад контрактів з англійської на українську мову включає в себе роботу з граматичними особливостями обох мов. Українська мова не має артиклів, тому перекладач повинен уважно підходити до використання “a,”

“an” та “the” у контексті.

Для українського перекладу можуть використовуватися відповідні мовні конструкції або визначення за допомогою контексту. Речення у контрактах є безособовими або використовують третю особу як підмет. В контрактах не вживається перша та друга особи. Всі сторони контракту є генералізованими. В типових контрактах зустрічаємо такі підмети-назви сторін: *UNHCR, The Parties, The Party, the Recipient, The Contractor, the Discloser, the Seller, the Buyer, the Auditor, the Grantor, the Agent, the Contractor, The Director of the Division for Emergency and Supply Management.*

Назви сторін визначають та представляють свою функцію і роль. Для уникнення неточності і невизначеності виконавця в контрактах часто вживаються речення в активному стані. Граматична структура речень активного стану відповідає прагматичним вимогам контракту. Наприклад: *The Parties shall use their best efforts to amicably settle any dispute, controversy, or claim / Сторони докладуть усіх зусиль для мирного вирішення будь-яких суперечок, розбіжностей або претензій.*

Граматична структура речень пасивного стану вживається, коли мова йде про сам контракт. Наприклад: *the Contract shall be extended/Контракт підлягає продовженню, Contract shall be valid and enforceable/ Договір є дійсним і підлягає виконанню.*

В типових контрактах ООН використовують модальне дієслово *shall*, яке в юридичній практиці створює певні труднощі як при тлумаченні, так і при перекладі таких речень.

Традиційно в правових текстах модальне *shall* виражає зобов'язання та обов'язок. Як вже було вказано, модальне дієслово *shall* в контексті контрактів використовується для демонстрації того, що юридичний суб'єкт у даному реченні зобов'язаний щось робити чи не робити. Архаїчне модальне *shall* для позначення зобов'язання, майбутнього чи імперативу вживається загалом 67 раз, майже в кожному пункті типового контракту купівлі-продажу ПРООН. Наприклад:

Таблиця 2.7
Використання *shall* у контрактах

Оригінал	Переклад
The Contractor shall be responsible for the professional and technical competence of the personnel...	Підрядник несе відповідальність за професійну та технічну компетентність персоналу...
UNHCR shall be entitled, in its sole discretion, to review the qualifications of any subcontractors	УВКБ ООН має право на власний розсуд переглядати кваліфікацію будь-яких субпідрядників
The Contractor shall indemnify, defend, and hold and save harmless,	Виконавець відшкодовує, захищає та звільняє від відповідальності
Contractor shall present documents	Постачальник надає документи
Payment shall be made no later	Оплата здійснюється не пізніше...

Очевидно, що використання *shall* є дуже частим і тому може становити певні труднощі для перекладача. Цю особливість можна пояснити тим фактом, що дані лексичні одиниці складають область модальності – екстралінгвістичної реальності, необхідної для встановлення нових ділових контрактів та партнерства. Таким чином, хоча дієслово *shall* не вживається у сучасній англійській мові, воно надзвичайно поширене у діловій документації.

Граматичні особливості також є важливою складовою стилістики текстів. Граматику типових контрактів ООН можна загалом схарактеризувати як доволі формальну. Типовими рисами тексту контракту є нестача розмаїття граматичних форм, мізерне або обмежене вживання часових форм, домінуюча роль модальних дієслів та неособових форм.

Найбільш вживаними часовими формами у перекладах текстів типових контрактів ПРООН на українську мову є простий та доконаний теперішній час, активного, так і пасивного стану.

Специфічний характер будь-якого контракту зумовлює нечасте використання минулих часів, тому що домовленості стосуються майбутнього часу. Найбільш поширеною неособовою формою дієслова у контрактах є інфінітивна форма та інфінітивні предикативні конструкції. Вони можуть

використовуватись як додаток до дієслів, іменників та прикметників.

У процесі передачі думки іншою мовою необхідно знайти такі засоби і, в першу чергу, такі граматичні форми, які б так само відповідали змісту, так само зливалися б з ним, як відповідає змісту форма оригіналу, враховуючи граматику.

Наприклад, умовні речення з сполучниками *provided, in the event (of), in case (of)* викликають певні труднощі при перекладі на українську мову, можуть бути наведені за допомогою, якщо, у разі (з). Наприклад:

Таблиця 2.8

Переклад умовні реченні зі сполучниками provided, in the event (of), in case (of)

Оригінал	Переклад
In the event of any delay in the delivery against the dated stipulated in the Contract...	У разі будь-якої затримки доставки в порівнянні з датою, зазначеною в Контракті...
In case the Contract is being terminated by the Client of Employer...	У разі припинення Проекту Клієнтом або Замовником...
In the event that the Contractor requires the services of subcontractors to perform	У випадку, якщо Підряднику потрібні послуги субпідрядників для виконання
In the event the use by UNHCR of any goods, property or services	У разі використання УВКБ ООН будь-яких товарів, власності чи послуг
Unless otherwise provided in the Contract, prior to commencement of performance of any other obligations under the Contract, and subject to any limits set forth in the Contract	Якщо інше не передбачено Контрактом, до початку виконання будь-яких інших зобов'язань за Контрактом і з урахуванням будь-яких обмежень, викладених у Контракті
Except as is otherwise expressly provided in writing in the Contract, UNHCR shall be entitled to all intellectual property	Якщо інше прямо не зазначено в письмовій формі в Контракті, УВКБ ООН має право на всю інтелектуальну власність

Спираючись на результати нашого дослідження, варто зазначити, що граматику контрактів відрізняється формальністю. Використання

граматичних форм та часових форм є обмеженим, провідна роль належить модальним дієсловам та неособовим формам. Окрім цього, при перекладі договірної документації слід дотримуватися так званого правила паралелізму (Parallel Structure), який полягає в тому, що за наявності перерахування у реченні всі його члени повинні мати однакову граматичну форму.

Зокрема, у ході дослідження було виявлено, що в англомовних контрактах часто вживається граматично стверджувальне речення оригіналу. Наступною досить поширеною граматичною трансформацією в текстах контрактів виступає заміна членів або частин речення. Заміна членів речення призводить до перебудови його синтаксичної структури. Використання подібної трансформації зумовлене тим, що в англійській мові частіше, ніж в українській, підмет виконує інші функції, ніж просто позначення суб'єкта дії. Таким чином, він може виконувати функцію об'єкта дії.

Висловлювання зі зворотним порядком слів є характерною ознакою в англомовних контрактах. В українському перекладі інверсія використовується рідше. Це питання може розглядатися як перспектива подальших досліджень різних перекладацьких трансформацій та природи комунікативної структури висловлювання.

Досить часто перекладачеві під час перекладу контрактів з англійської мови українською доводиться вдаватися до перетворень англійських пасивних конструкцій в активні конструкції українською мовою.

На основі аналізу граматичних аспектів можна зробити наступні висновки. Граматична правильність важлива для забезпечення чіткості та однозначності в юридичних документах. Вірне використання граматичних структур сприяє точності та чіткості висловлення, що є особливо важливим у контексті правових угод. Врахування відмінностей у граматичних структурах між англійською та українською мовами є ключовим елементом успішного перекладу. Різні порядки слів, використання різних часів та відмінювання слів можуть впливати на переклад документу. Дотримання єдності використання граматичних конструкцій є важливим для підтримки стилістичної цілісності

контракту. Це забезпечує логічність та структурну послідовність тексту. Отож, граматичні аспекти перекладу контрактів з англійської на українську мову вимагають не лише знання граматичних правил обох мов, але і уважного вивчення контексту та особливостей юридичного дискурсу.

ВИСНОВКИ

Результати нашого дослідження вкотре підтвердили, що офіційно-діловий стиль контрактів як і в англійській, так і в українській мовах має ряд характерних особливостей, спрямованих на точність, юридичну чіткість та відсутність двозначності в висловленнях. Перш за все, стиль контрактів передбачає використання формальної лексики та спеціалізованої термінології для чіткого визначення прав та обов'язків сторін. У контрактах часто використовуються юридичні терміни, фрази, кліше. Також при перекладі контракту, важливо дотримуватися лаконічності і стислості, уникаючи надлишкових деталей, які можуть призвести до непорозумінь. Наприклад, умови оплати, обов'язки сторін, терміни виконання прописуються якомога детально, щоб не залишати місця для різних тлумачень чи суперечок. Загалом, формалізація, уніфікація та стандартизація офіційно-ділового стилю в контрактах служить для забезпечення високого рівня юридичної ясності та точності. Ми підтвердили, що спільною рисою ділових документів англійської та української мов є формалізованість, одноманітність, регламентація форми та змісту тексту.

Результати роботи дають підстави вважати, що переклад контрактів з англійської на українську мову є складним завданням, оскільки вимагає точності, збереження юридичної чіткості та врахування культурних відмінностей. Дослідження перекладу офіційно-ділового стилю в цьому контексті важливе для забезпечення адекватності та вірності передачі юридичної інформації.

Ми дійшли висновків, що існуючі класифікації контрактів не є повними і вичерпними, тому що запропонувати остаточну класифікацію контрактів неможливо, оскільки постійно виникають нові форми домовленостей, які потребують нових форм контрактів.

Було встановлено, що однією з ключових особливостей є збереження

формальної лексики та спеціалізованої термінології в перекладі. Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що офіційно-діловий стиль англійської мови має більш широкий спектр засобів (наприклад: архаїзми, дублети) ніж офіційно-діловий стиль української мови, що пояснюється історичною традицією і міжнародним статусом англійської мови.

В ході аналізу ілюстративного матеріалу було виявлено, що при перекладі контрактів з англійської на українську мову перекладач може зіткнутися з рядом структурних складнощів, що виникають через відмінності граматичних конструкцій та юридичній термінології обох мов. Зокрема, під час роботи з текстом, необхідно зберігати структуру, логіку та порядок викладу інформації, враховуючи при цьому специфічні розміщення розділів, пунктів та підпунктів. Проведене дослідження дає можливість констатувати, що в структурному аспекті, контракти на українській та англійській мовах, як правило, тяжіють до схожості в розподіленні тексту на розділи, статті, пункти, параграфи. Також при перекладі зберігаються особливості графічного оформлення тексту контракту.

Переклад контрактів з англійської на українську мову має лексичні особливості, оскільки обидві мови мають свою унікальну економічну та юридичні лексику та термінологію. Англійські та українські юридичні терміни можуть мати відмінності в тлумаченні та вживанні. Задача перекладача знайти точні еквіваленти та використовувати їх у перекладі. Англійські контракти містять багато формальних виразів та кліше, які є характерними для юридичної практики.

В рамках написання наукової роботи стосовно особливостей перекладу контрактів з англійської на українську мову, можна відзначити, що такі переклади зазвичай мають високу частотність юридичної та економічної термінології. При перекладі існує рекомендація використовувати лексику, властиву українській правовій традиції, і обирати власне українські юридичні терміни за наявності англіцизму.

Залежно від предметної області контракту, може виникати потреба у

використанні специфічної термінології галузі. Правові терміни та концепції можуть мати різні відтінки в різних юрисдикціях, яких в англomовному контексті дуже багато, тому важливо бути ознайомленим з правовим контекстом обох країн і враховувати юридичні відмінності. Навіть за наявності аналогій або еквівалентів, економічна та юридична термінологія може викликати труднощі в перекладі і потребувати описового перекладу.

Під час проведення комплексного дослідження англійсько-українського перекладу контрактів ми визначили, що найбільш вживаними трансформаціями для перекладу є дослівний переклад (еквівалент), перестановка та додавання. Також вживаються трансформації опущення та перестановки, а також комбінації декількох трансформацій.

Специфіка перекладу контрактів в граматичному аспекті пояснюється насамперед тим, що англійська та українська мають різні системи часів. Перекладач повинен вибрати правильні часові форми для передачі інформації, забезпечуючи точне відтворення часового аспекту тексту.

Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що українська мова вимагає застосування форм теперішнього часу для перекладу, тоді як в англійській мові вживається архаїчний *shall*. Українські контракти, порівняно з англійськими, мають менше формальних архаїчних висловів. Аналіз мовного матеріалу засвідчив, при перекладі складні та довгі речення не спрощуються, а тяжіють до синтаксичного уподібнення. Порядок слів у реченнях може різнитися, так як українська мова, як правило, дозволяє більшу гнучкість у розташуванні слів у реченнях, ніж англійська, але кількість речень в межах одного пункту залишається сталою.

Результати роботи дають підстави вважати, що переклад економічних контрактів відрізняється високою складністю, і потребує від перекладача додаткові компетенції: досвід роботи з юридичною термінологією, знання законодавства країн, знання загальної та спеціалізованої лексики, відповідних лінгвокультурних норм. Переклад контрактів як текстів юридичного дискурсу ускладнюється багатозначністю та омонімією слів, специфічністю

юридичної мови, особливостями трактування іноземних реалій тощо.

Загалом, специфіку перекладу контрактів можна розглядати через три аспекти: структурні, лексичні та граматичні. Кожна з цих підгруп перекладається з використанням різних трансформацій. Задачі структурного характеру вирішуються шляхом уподібнення. Лексичний аспект перекладу текстів контрактів ускладнюється багатьма факторами, такими як багатозначність, омонімія слів, специфіка юридичної та економічної мови та різниця в трактуванні термінів. При перекладі лексики контрактів переважають опущення, конкретизація; основними трансформаціями, що застосовуються при роботі з термінологічною лексикою, є генералізація, калькування, транскодування, заміна та описовий переклад. Найбільш поширені прийоми та трансформації при перекладі контрактів з англійської мови на українську в граматичному аспекті є перестановка, заміна, додавання, опущення, та синтаксичне уподібнення.

Перспективним напрямком подальших досліджень з даної проблематики є розгляд окремих аспектів перекладу контрактів з англійської на українську мови, в укладанні термінологічних глосаріїв та глосаріїв фраз-кліше, які вживаються в контрактах. Специфіка перекладу багатокomпонентних термінів з англійської на українську мову є також цікавою і перспективною темою для перспективного дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
2. Бабміндра Д.І. Багатокритеріальна класифікація контрактів. URL : <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12737> (дата звернення: 15.09.2023).
3. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
4. Власенко С. В. Переклад юридичного тексту: номінації та реалії-професіоналізми. *Філологічні науки*, 2005. № 21. С. 129-140.
5. Воєвутко Н. Ю. Проблеми перекладу контрактів та договорів з новогрецької мови на українську. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 19. С. 190–196.
6. Вороніна К. В. Ділова кореспонденція та переклад. Харків : ХНУ ім. НВ. Н. Каразіна, 2014. 96 с.
7. Гудкова Н. М. Особливості перекладу договорів і контрактів: лексико-граматичний аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 15(83). С. 74–78.
8. Гумовська І. М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти : автореф. дис. канд. ... філол. наук: 10.00.04. Львів, 2000. 19 с.
9. Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2004. 474 с.

10. Зарума-Панських О. Р. Англійська лексика міжнародних договорів: структурні, семантичні та дискурсні особливості : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2001. 19 с.
11. Згурська В. Г. Актуальні проблеми слов'янської філології. *Лінгвістика і літературознавство*. 2010. Випуск XXIII. Ч. 2. С. 535–542.
12. Іванов, Ю. Конфіденційність у перекладі контрактів: підходи та принципи. *Вісник Перекладознавства*, 2017. 21(3). 87-100 с.
13. Калюжна В. В. Стиль міжнародних документів. Київ : Наукова думка, 1992. 120 с.
14. Кащишин Н. Є. Особливості дискурсу та терміносистеми англомовних дипломатичних документів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Філологічні науки*. 2009. Вип. 81(2). С. 312-316.
15. Ключник А. В. Теоретичний аналіз зовнішньоторговельного контракту. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 8. С. 20–24.
16. Кононов О. Знову про проблеми юридичного перекладу. *Юридичний журнал*. 2004. № 12. С. 42–45.
17. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу. Аспектний переклад. Вінниця : Нова Книга, 2003. 448 с.
18. Кредісов А. І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю. Київ : ВІРА-В. 2002. 522 с.
19. Куликова В. Г. Лексико-структурні та прагматичні особливості перекладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон. 2016. Вип. 3. С. 34–38.
20. Кучеренко М. Граматичні труднощі перекладу англомовних юридичних текстів українською мовою. Дніпро : Наука. 2018. 58 с.
21. Литвиненко О. А. Формат та структура контракту в процесі перекладу. *Міжнародний журнал перекладознавства*. 2020. 25(2). С. 189-204.

22. Мельник Д. Законодавчі аспекти перекладу контрактів: порівняння між Україною та Великою Британією. *Правознавство*, 2016. 12(1), С. 45-58 .
23. Мірошниченко В. М. Теоретичні проблеми перекладу мови ділових паперів / *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2013. № 6/4 (14). С. 8–10.
24. Овсяннік Р. П. Особливості англійської юридичної термінології в економічному дискурсі. *Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах*. Матеріали II Західнорегiон. наук.-метод. конф. викл. іноз. мов вищ. навч. закл. Тернопіль. 1999. С. 142–146.
25. Петренко І. Культурні та юридичні аспекти перекладу контрактів. *Український мовознавчий журнал*. 2019. 34(4). С. 56-68.
26. Пономарів О. Д. Культура слова: мовно-стилістичні поради. Київ : Либідь, 1999. 240 с.
27. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів). 2001. № 201. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0833-01> (дата звернення: 22.09.2023)
28. Руженська С. В. Лексика офіційного стилю контрактів. *The Scientific Heritage*. Київ : Либідь, 2020. С. 36–39.
29. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. ООН, 1945. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 15.11.2023).
30. Сидоренко І. А., Особливості перекладу міжнародної нормативної документації. URL : http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/07_%20Sydorenko_osoblyvosti_perekladu.pdf (дата звернення: 01.10.2023).
31. Сікорська В. Ю., Белінська Ю., Мезенцева А. Фразеологія у діловому мовленні. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття*. 2016. С. 269–274.
32. Сергєєва Г. А. Англомовні запозичення в українській правничій термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків , 2002. 16 с.

33. Степаненко П. Правила перекладу юридичних текстів: відмінності між українською та англійською мовами. *Мовознавство*, 45(2), 2018, С. 123-136
34. Тараненко О. О. Принцип антропоцентризму в системі мовних координат і сучасний тендерний рух. *Мовознавство*. 2005. № 1. С. 22-26.
35. Тарасюк І. Лексико-граматичні і стилістичні особливості англійськомовних текстів міжнародних відносин та особливості їх перекладу українською мовою. Київ : Либідь, 2020. 235 с.
36. Фаріон І. Д., Українська мова в пастці англоварваризації. URL : <https://usd.org.ua/2020/04/14/ukrayinska-mova-v-pasttsi-anglovarvaryzatsiyi-prychyny-naslidky-sut/> (дата звернення: 04.10.2023).
37. Хацер Г. О. Особливості перекладу англомовних текстів юридичного дискурсу (на матеріалі договорів купівлі-продажу). *Актуальні питання іноземної філології*. 2019, № 10. С. 268–273.
38. Черноватий Л. М. Переклад англомовної економічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2007. 411 с.
39. Шпак В. К. Переклад граматичних та лексичних аспектів. Київ : Знання, 2007. с. 378.
40. Шугаєв А. В. Особливості перекладу документів міжнародного права. Київ : Littera Scripta Manet. 2001, № 1. С. 1–110.
41. Шумик М. Мовно-правничі аспекти зовнішньоекономічних договорів. *Україна: минуле, сьогодення, перспективи*. Київ, 2012. Т. 1. С. 44–48.
42. Юридична енциклопедія: в 6 т. Київ : імені М. П. Бажана, 2001. 792 с.
43. Ярова Л. О. Граматичні особливості англомовних міжнародних документів в аспекті перекладу. *Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки*. 2016. Вип. 144. С. 233–240.
44. Adams K. Translating English Language Contracts. *ITI Bulletin*. Milton Keynes, 2004. P. 17–19.

45. Adams K. Drafting a new day: Who needs that 'recital of consideration'? *Business Law Today*. Volume 12, No. 4, March/April. American Bar Association, 2003. P. 1–3.
46. Alcaraz E. Hughes. B. *Legal Translation Explained*. Manchester : St. Jerome Publishing. 2002. 120 p.
47. Baker M. Sub-technical vocabulary: an analysis of some rhetorical items in medical journal articles: *Reading in a foreign language*. 1988. Vol. 4, No. 2. P. 91–105.
48. Bhatia J. *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London : Longman, 1993. 356 p.
49. Cao D. *Translating Law*. New York : Multilingual Matters, 2007. 665 p.
50. Crystal D. & Davy D. *Investigating English Style*. New York : Longman, 2014. 625 p.
51. Danet Brenda. Legal Discourse. *Handbook of Discourse Analysis*. London : Academic Press, 1986. P. 134-152.
52. Garner B. A. *Black's Law Dictionary*. St. Paul, Minn. West Group, 2011. 786 p.
53. Hiltunen R. *Chapters on Legal English*. Helsinki : Tiedeakatemia, 1999. 125 p.
54. Maley Yon. *The Language of the Law. Language and The Law*. London : Longman, 1994. P. 11-50.
55. Mackain P. *Principles of Contract Law*. St. Paul, Minn. West Group, 2014. 435p.
56. Leech G. *Principles of Pragmatics*. London : Longman, 1983. 250 p.
57. Lewis R. D. *When cultures collide: leading across cultures*. WS Bookwell, 2006. 625 p.
58. Tiersma P. *Legal Language*. London : The University of Chicago Press, 1999. 232p.

59. Varo A. Enrique, and Brian Hughes. Legal Translation Explained. St. Jerome Publishing : Manchester, 2002. 125 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

60. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / уклад.: Р. В. Болдирєв та ін. Київ : Наук. думка, 1989. (дата звернення: 28.10.2023).

61. (ODE) Oxford Dictionary of English. 2nd Edition (Revised). Oxford University Press, 2006. 2088 p. (accessed: 21.11.2023).

62. (LDCE) Longman Dictionary of Contemporary English, 3rd Edition. Longman, 2000. 1680 p. (accessed: 21.11.2023).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

63. УВКБ ООН Типовий контракт на надання товарів
URL : https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/06/General-Conditions_Goods_UKR-1.pdf (дата звернення: 24.11.2023).

64. УВКБ ООН Типовий контракт на надання послуг
URL : https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/06/General-Conditions_Services_UKR-1.pdf 1. (дата звернення: 27.10.2023).

65. УВКБ ООН Типовий контракт на надання товарів та послуг
URL : https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/06/General-Conditions_Goods_and_Services_UKR-1.pdf (дата звернення: 13.10.2023)

66. Procurement Manual for UN. Посібник із закупівель ООН.
URL : https://www.un.org/Depts/ptd/sites/www.un.org.Depts.ptd/files/files/attachment/page/pdf/PM_2019.pdf (accessed: 24.11.2023).

67. UNHCR General Contract for the Provision of Goods
URL : <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2022/10/Annex-D-General-Conditions-of-Contract-for-Goods.pdf> (accessed: 07.10.2023).

68. UNHCR General Contract for the Provision of Services
URL : <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2022/10/Annex-D-General-Conditions-of-Contract-for-Services.pdf> (accessed: 7.10.2023).

69. UNHCR General Contract for the Provision of Goods and Services
URL : <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2022/10/Annex-D-General-Conditions-of-Contract-for-GoodsServices.pdf> (accessed: 15.11.2023).

ДОДАТОК А.
Структура контракту УВКБ ООН

1. LEGAL STATUS OF THE PARTIES	1. ПРАВОВИЙ СТАТУС СТОРІН
2. OBLIGATIONS OF THE CONTRACTOR; REPRESENTATIONS AND WARRANTIES	2. ОБОВ'ЯЗКИ ВИКОНАВЦЯ; ЗАЯВИ ТА ГАРАНТІЇ
3. LONG TERM AGREEMENT	3. ДОВГОСТРОКОВА УГОДА
4. PRICE AND PAYMENT	4. ЦІНА ТА ОПЛАТА
5. ADVANCE PAYMENT	5. ПЕРЕДОПЛАТА
6. SUBMISSION OF INVOICES AND REPORTS	6. ПОДАЧА РАХУНКІВ ТА ЗВІТІВ
7. TIME AND MANNER OF PAYMENT	7. ЧАС ТА СПОСІБ ОПЛАТИ
8. PERSONNEL OF THE CONTRACTOR	8. ПЕРСОНАЛ ВИКОНАВЦЯ
9. ASSIGNMENT	9. ЗАВДАННЯ
10. SUBCONTRACTING	10. СУБПІДРЯД
11. PURCHASE OF GOODS	11. КУПІВЛЯ ТОВАРІВ
12. SERVICES	12. ПОСЛУГИ
13. INDEMNIFICATION	13. ВІДШКОДУВАННЯ
14. LIABILITY AND INSURANCE:	14. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА СТРАХУВАННЯ
15. ENCUMBRANCES AND LIENS	15. ОБТЯЖЕННЯ ТА ЗАСТАВИ
16. EQUIPMENT FURNISHED BY UNDP TO THE CONTRACTOR	16. ОБЛАДНАННЯ, НАДАНЕ ПРООН ПІДРЯДНИКУ
17. COPYRIGHT, PATENTS AND OTHER PROPRIETARY RIGHTS	17. АВТОРСЬКІ ПРАВА, ПАТЕНТИ ТА ІНШІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ
18. PUBLICITY, AND USE OF THE NAME, EMBLEM OR OFFICIAL SEAL OF UNDP OR THE UNITED NATIONS	18. РЕКЛАМА ТА ВИКОРИСТАННЯ НАЗВИ, ЕМБЛЕМИ АБО ОФІЦІЙНОЇ ПЕЧАТКИ ПРООН АБО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Продовження таблиці «Додаток А»

19. CONFIDENTIAL NATURE OF DOCUMENTS AND INFORMATION	19. КОНФІДЕНЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР ДОКУМЕНТІВ ТА ІНФОРМАЦІЇ
20. DATA PROTECTION	20. ЗАХИСТ ДАНИХ
21. FORCE MAJEURE; OTHER CHANGES IN CONDITIONS	21. ФОРС-МАЖОР; ІНШІ ЗМІНИ УМОВ
22. TERMINATION	22. ПРИПИНЕННЯ
23. NON-WAIVER OF RIGHTS	23. НЕВІДМОВА ВІД ПРАВ
24. NON-EXCLUSIVITY	24. НЕЕКСКЛЮЗИВНІСТЬ
25. SETTLEMENT OF DISPUTES	25. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ
26. PRIVILEGES AND IMMUNITIES	26. ПРИВІЛЕЇ ТА ІМУНІТЕТИ
27. TAX EXEMPTION	27. ЗВІЛЬНЕННЯ ОТ ПОДАТКУ
28. MODIFICATIONS; NOTICES	28. МОДИФІКАЦІЇ; ПОВІДОМЛЕННЯ
29. AUDITS AND INVESTIGATIONS	29. АУДИТИ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ
30. LIMITATION ON ACTIONS	30. ОБМЕЖЕННЯ ДІЙ
31. ESSENTIAL TERMS	31. ІСТОТНІ УМОВИ
32. SOURCE OF INSTRUCTIONS	32. ДЖЕРЕЛО ІНСТРУКЦІЙ
33. STANDARDS OF CONDUCT; CONFLICTS OF INTEREST	33. СТАНДАРТИ ПОВЕДІНКИ; КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ
34. OBSERVANCE OF THE LAW	34. ДОТРИМАННЯ ЗАКОНУ
35. CHILD LABOR	35. ДИТЯЧА ПРАЦЯ
36. MINES	36. МІНИ
37. PROHIBITION OF SEXUAL EXPLOITATION AND SEXUAL ABUSE, AND SEXUAL HARASSMENT	37. ЗАБОРОНА СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТА СЕКСУАЛЬНОЇ НАРУТИ, ТА СЕКСУАЛЬНИХ ДОМАГАНЬ
38. PROHIBITION ON THE FINANCING OF TERRORISM AND MONEY LAUNDERING	38. ЗАБОРОНА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ ТА ВІДМИВАННЯ КОШТІВ

ДОДАТОК Б.
Аналіз перекладацьких трансформацій

#	Англійська	Українська	Трансформація
1	aid and advice in legal matters	правова допомога	компресія
2	applicant	заявник (аплікант)	еквівалент
3	first and foremost	першочерговий	вилучення
4	flat and plain	зрозуміло	вилучення
5	really and truly	в дійсності	вилучення
6	to be at the expense of	покладатися	вилучення
7	transfers	переказ	заміна числа
8	bank transfers	переказ коштів	перестановка
9	quality control methods	методи контролю якості	перестановка
10	testing	проведення апробації	доповнення
11	disputes settlement	вирішення спорів	перестановка
12	the Ukrainian economic code	господарський кодекс України	перестановка
13	the sum exceeds	суми перевищили	заміна числа
14	payment	розрахунки	заміна числа
15	subunits	підрозділи	калькування
16	combinations	частини	модуляція
17	risk of loss	ризик втрати або заподіяння шкоди товару	калькування, уточнення

Продовження таблиці «Додаток Б»

18	risk of reputation damage	ризик репутаційний втрат	кальки
19	waiver	навмисна і добровільна відмова від чогось	описовий переклад
20	warranty	несуттєва умова і гарантія	описовий переклад
21	term	терміни і умови	зміна числа, доповнення
22	fob	фоп	транслітерація
23	special period	особливий період	калькування
24	crisis response	реагування на кризові ситуації	доповнення, опис
25	in addition to holding the right	крім права	вилучення
26	describe	уточнювати	еквівалент
27	deal with	розглядати	еквівалент
28	terms of delivery	умови поставки	калькування
29	terms of payment	умови платежу	калькування
30	terms of insurance	умови страхування	калькування
31	terms of claims	умови позовів, вимог, претензій	калькування
32	penalty (sanctions)	штрафні санкції	калькування
33	procurement manager	менеджер з закупівель	транслітерація, уточнення
34	proposal	пропозиція	транслітерація
35	advisers	консультанти з закупівлі	описовий переклад

Продовження таблиці «Додаток Б»

36	reorganization	реорганізація	транслітерація
37	multiple credit	множинний кредит	калькування
38	according to law	згідно закону	калькування
39	copyright	авторське право	калькування
40	accord	угода, домовленість	калькування
41	accurate	точний	калькування
42	competent	належний, законний	калькування
43	formal	формальний	калькування
44	default	за домовленістю	уточнення
45	tariff	тариф	транслітерація
46	circular	зворонний	транслітерація
47	deposit	депозит	транслітерація
48	transcript	протокол	транслітерація
49	right	похідне право	калькування
50	actual damages	реальні збитки	калькування
51	legal regulation	правове регулювання	калькування
52	legislative power	законодавча влада	калькування
53	legal holder	законний власник	калькування
54	perfection	остаточне виконання зобовязань	конкретизація
55	paper	акт, документ	конкретизація
56	matter in controversy	суперечне питання	конкретизація
57	legislative	законодавчий відділ	генералізація

Продовження таблиці «Додаток Б»

58	legal representative	представник, розпорядник	вилучення
59	auditor accountant	бухгалтер-аудитор	еквівалент
60	account payable	несплчений рахунок на користь підрядника	описовий переклад
61	null and void	мізерний	вилучення
62	dispute	конфлікт	заміна
63	value added tax (vat)	податок на додану вартість (пдв)	перестановка
64	to note an acceptance act	скласти акт передачі	смісловий розвиток
65	injunction on legal enquiries	судова заборона	еквівалент
66	copyright	авторське право	еквівалент
67	shall work closely together	тісно взаємодітимуть	граматична заміна
68	shall enter into force	набуває чинності	граматична заміна
69	shall appoint	призначають	граматична заміна
70	shall select	вибирає	граматична заміна
71	shall inform	інформують	граматична заміна
72	shall be responsible	відповідають	граматична заміна
73	shall be treated	вважаються	граматична заміна
74	shall be carried out	здійснюється	граматична заміна
75	shall be selected	вибираються	граматична заміна

Продовження таблиці «Додаток Б»

76	shal exercise the right	має право	граматична заміна
77	shall ensure	забезпечують	граматична заміна
78	shall provide	забезпечує	граматична заміна
79	shall provide	надають	граматична заміна
80	shall pass	переходять	граматична заміна
81	shall not incur any civil liability	не несуть громадянську відповідальності	граматична заміна, уточнення
82	to support	співпрацювати в здійсненні	граматична заміна
83	measures to reduce	заходи щодо зменшення	граматична заміна
84	to deliver	використовування в доставці товарів	граматична заміна
85	co-operate to promote	співпрацювати в заохоченні	граматична заміна
86	convention to ban to develop and implement	заборона з метою розробки і здійснення	граматична заміна
87	to enhance	заходи щодо забезпечення	граматична заміна
88	measures to deal with corruption	заходи по боротьбі	граматична заміна
89	in upholding the mission	в справі досягнення цілей і принципів	граматична заміна

Продовження таблиці «Додаток Б»

90	in the search for amicable settlement	в напрямку пошуку рішень	граматична заміна
91	be marked appropriately and accordingly	повинна бути позначена відповідним маркуванням	граматична заміна
92	between parties in Contract	між організаціями замовника та підрядника	конкретизація
93	they	сторони	конкретизація
94	party	сторона	еквівалент
95	done order	виконана поставка	конкретизація
96	special categories of population	цільова аудиторія	уточнення
97	shall not carry any legal liability	не несуть правову відповідальність	граматична заміна
98	including all documents and annexes	включаючи всі документи	генералізація
99	variation and amendments of contract	внесення змін до договору; припинення договору	граматична заміна
100	in the case of a contract	в разі укладення договорів	граматична заміна
101	shall not cover	не застосовується	конкретизація
102	shall be accepted	визнається	граматична заміна
103	any condition	будь-яких умов	уточнення

Продовження таблиці «Додаток Б»

104	to exclude	виключення або обмеження	граматична заміна частини мови
105	to enforce execution of the terms	забезпечення примусового виконання	граматична заміна
106	be in an written agreement	полягає в вигляді угоди в письмовій формі	граматична заміна
107	the third party to rely on the contracted terms	вчинення третьою особою дій, заснованих на довірі до зазначеної договірної умови	додавання
108	a sum	будь-яку грошову суму	додавання
109	subcontract contract	договору з фізичною особою на виконання роботи (надання послуги)	уточнення
110	employment contract	трудоий договір з працівником, договір з фізичною особою на виконання роботи	уточнення
111	enacted in following manner	затверджені наступні положення	уточнення
112	Party A	Замовник	конкретизація
113	Contractor may exercise	Замовник має право	конкретизація

Продовження таблиці «Додаток Б»

114	the third parties	вказана третя сторона	конкретизація
115	the condition	ця умова	конкретизація
116	may become	може бути виражено	конкретизація
117	shall deduct	повинні зменшити	конкретизація
118	are	розуміється	конкретизація
119	whereas	в разі	конкретизація
120	shall	має	конкретизація
121	referring that section	зазначеного розділу	конкретизація
122	such third party	така третя особа	конкретизація

SUMMARY

The presented Master's thesis is dedicated to the analysis of such a topical problem as structural, grammatical and lexical features of the translation of contracts from English to Ukrainian.

The object of the work can be defined as specifics of translation of standard UNDP and UNHCR contracts from English to Ukrainian.

The main aim of the paper consists in analyzing and describing the difficulties of the translation of contracts from English to Ukrainian and offer some solutions.

It determined the accomplishment of such objectives as:

- analyze the existing classifications of the contracts;
- describe the specifics of the language of contracts;
- carry out a review of scientific literature and find out the degree of study of the problem in Ukrainian and foreign translation studies;
- consider the peculiarities of the translation of UNDP economic contracts.

The theoretical foundations are made up of the positions of such linguists as L. P. Bilozerska, M. V. Vanslav, V. G. Zgurska, V. V. Kalyuzhna, A. V. Klyuchnyk, I.V. . Korunets, H. Khatser, I. A. Sydorenko, L. M. Chernovaty, V. I. Karaban, L. O. Yarova.

Obtained results: Translation of contracts as texts of legal discourse is complicated by ambiguity and homonymy of words, specificity of legal language, peculiarities of interpretation of foreign realities, etc. In general, the specifics of contract translation can be considered in three aspects: structural, lexical and grammatical. The structural features of contracts are a clear division of the contract text into sections, subsections, paragraphs, a tendency to display significant information within one sentence. The lexical bases of contracts commonly use neutral vocabulary of the layer, which is combined with special and terminological vocabulary, as well as abbreviations, abbreviations, unassimilated Latin and French borrowings, clichéd expressions. The grammar of contracts differs in the level of

formality up to archaic forms. The use of grammatical forms and tenses is limited, the leading role belongs to modal verbs and impersonal forms. Commonly used vocabulary is translated by generalization, concretization, permutation, substitution, addition, omission, syntactic assimilation; the main transformations used when working with terminological vocabulary are generalization, tracing, transcoding, replacement and descriptive translation. The most common methods and transformations in the translation of contracts from English to Ukrainian in the grammatical aspect are permutation, replacement, addition, omission, syntactic assimilation.

The scientific novelty of the presented research is the description and analysis of the key aspects of translating contracts from English to Ukrainian language.

Key words: *aspects, translation, contract, structural, lexical, grammatical, transformations*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Кардашова Вікторія Валеріївна, студентка 2 курсу магістратури, денної форми навчання, факультету іноземної філології, спеціальність 035 філологія, спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійна програма Переклад (англійський), адреса електронної пошти vhrizantemi7gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему **«Специфіка перекладу контрактів з англійської мови на українську»** відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис ПІБ Кардашова Вікторія Валеріївна